

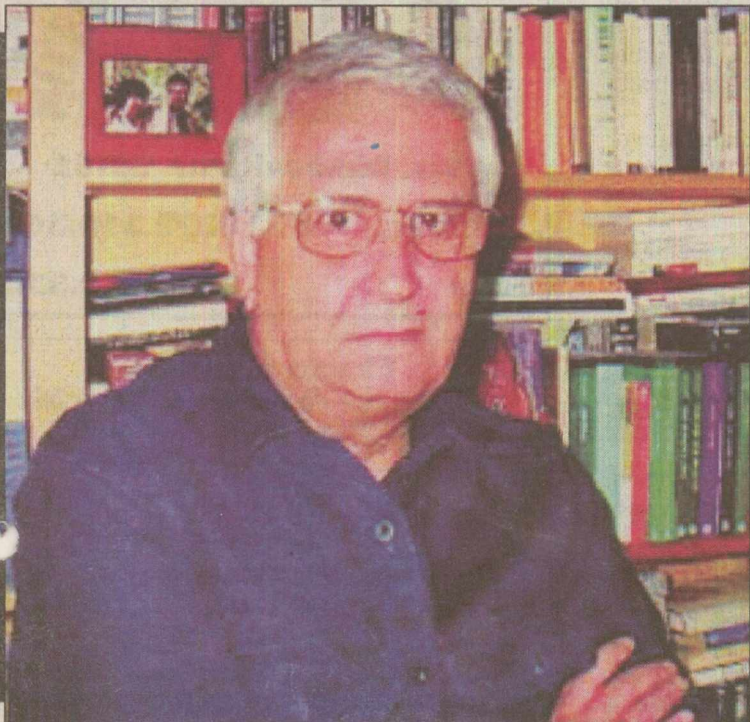
Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

Luceafărul

de dimineață

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 23 (895), Miercuri, 8 iulie 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

Un interviu regăsit al regretatului Matei CĂLINESCU

DAN CRISTEA:**Lecturi
de plăcere****FELIX NICOLAU:****În sfârșit,
avem poveste.
E de ajuns?****GABRIEL CHIFU:****Cum s-ar
cuveni să
privim Uniunea
Scriitorilor?****HORIA GÂRBEA:****Farfuria de
la Roswell și
extraterestrul
din Brădiceni****DINTRE SUTE DE CATARGE****Adrian
Buzdugan****DARTS:****Inchiziția și
profesionalismul
second-hand**

DOI POEȚI DIN ROMAGNA

**În traducerea și prezentarea
lui ADRIAN POPESCU**

Alexandru GEORGE despre *Istoria critică a literaturii române* de Nicolae MANOLESCU

Nicolae Manolescu
ISTORIA CRITICĂ
A LITERATURII
ROMÂNE
5 secole de literatură

În numărul viitor:***Un dialog cu Robert ȘERBAN***

51948489540011

Premiul pentru carte Georg Dehio 2010

Din partea Ambasadei României în Germania, URSS a primit textul de mai jos privind o Cerere de propuneri la Premiul pentru carte Georg Dehio 2010.

Premiul pentru carte Georg Dehio va fi acordat în toamna anului 2010 pentru a patra oară. Până la data de 31 octombrie 2009, Forumul Cultural German primește propuneri de la edituri, oameni de știință, critici, instituții și organizații din țară și străinătate.

Prin acest premiu susținut de reprezentantul guvernului german pentru cultură și media, Forumul Cultural German pentru Europa de Est onorează autori care utilizează în operele lor literare, științifice sau publicistice teme ale culturii și istoriei comune a germanilor și a vecinilor lor.

PREMIUL PENTRU CARTE GEORG DEHIO cuprinde un premiu

principal și o distincție. Premiul principal căruia i se alocă 12.000 euro este un tribut acordat operei întregi a unui autor sau a unei autoare. În cadrul premiului de distincție în valoare de 8.000 euro va fi onorat un autor, împreună cu traducătorul său dacă este cazul, pentru excelența publicației.

Forumul Cultural German primește propuneri de la edituri, critici, autori, oameni de știință și instituții și organizații din țară și din străinătate. Propria propunere nu este permisă.

Candidaturile trebuie să conțină următoarele documente:

- informații biografice și bibliografice despre autor și, unde este cazul, despre traducătorul său (opt copii);
- ediția sau copia după cartea de specialitate (opt copii);
- motivarea propunerii (opt copii).

Candidaturile și propunerile vor trebui să ajungă până la 31 octombrie 2009 la următoarea adresă:

Deutsches Kulturforum Östliches Europa

Am Neuen Markt 1
D-14467 Potsdam
deutsches@kulturforum.info
Tel.: + 49.331.200980
Fax.: + 49.331.2009850

În privința acordării premiului hotărăște un juriu format din oameni de știință, editori și critici, precum și doi reprezentanți desemnați ai delegației germane pentru cultură și media (BKM).

Documentele de candidatură nu vor fi înapoiate. Hotărârea juriului nu va fi motivată în cazul unui refuz. Nu există drept de apel.

Ceremonia de acordare a premiului va avea loc în toamna anului 2010.

REVISTA REVISTELOR

Elegant format tipografic are revista ARCA de la Arad, acum la numerele 4-5-6 în volum unic. Hîrtia este și ea de o calitate excelentă, iar paginile color din mijloc reproduc impecabil lucrări de artă abstractă de Doina Mihăilescu. Sumarul este bogat, iar abordările sînt serioase, fără accente polemice sau ironii. Scriitorii slovaci din România au o importantă secțiune din cele vreo 300 de pagini și am regăsit poeme ale regretatului Ondrej Stefanko. Cronica literară este ținută de Vasile Dan, Romulus Bucur și Gh. Mocuța, cei mai cunoscuți scriitori arădeni. Lipsește din sumar la acest număr Gh. Schwartz. La rubrica „eseu”, Ciprian Vălcan, autor puțin cunoscut, probabil foarte tînăr, are un set de fragmente destul de ciudate, între aforisme și secvențe de jurnal. Unele au pregnanță, altele atrag atenția prin absurdul căutat: „Un Shakespeare al ciinilor și-ar fi încheiat opera cu lătratul regelui Lear”. „Un Pascal al șobolanilor nu s-ar fi gîndit la nasul Cleopatrei, ci, mai degrabă, la botul pisicilor...” Uneori, omorul provocat cu orice preț se întoarce însă împotriva autorului. ARCA e o revistă bună, puțin prea calmă, prea cuminte.

poate este o fatalitate a tuturor lunarelor de cultură? Oricum, sumarul substanțial menține interesul cititorului și nu apelează la atracțiile conjuncturalului. Asta nu înseamnă să repudiem revistele cu „zvic”, tot mai puține. În numărul pe mai al revistei **Convorbiri literare** putem citi cu plăcere poezii de Liviu Georgescu și Christian W. Schenk, proză de Val Butnaru, texte critice de Irina Mavrodin, Dinu Flămînd, Al. Zub și Ioan Holban, ca și de Paul Cernat, Emanuela Ilie și Antonio Patraș, primii proaspeți membri ai Uniunii Scriitorilor. Placheta de poezie pe care obișnuiește s-o ofere lunarul ieșean este semnată acum de Radu Cange și populată cu poeme simple și de bun gust și cu un fragment proză poetică mai puțin inspirată.

Din motive redacționale și tipografice, revista **Apozitia** a societății omonime germano-române de la München apare în număr unic, o dată pe an. Cu prilejul sărbătoririi a patru decenii de existență a societății am primit de la fondatorul Ion Dumitru și directorul în exercițiu Gh. Săsărman numărul pe 2008, deci cel mai recent. El se deschide cu un medalion Mihai Șora, care include și unul dintre ultimele texte ale regretatului Matei Călinescu. Cele peste 400 de pagini cuprind texte ale unor autori marcanți din diasporă, demonstrînd cît de mulți scriitori români trăiesc în afara granițelor țării, ceea ce, cu toată prezența lor de acum și în revistele naționale, constituie totuși un motiv de tristețe, căci, parțial, culturii române îi lipsesc. Printre cei grupați în sumarul **Apozitia** apar Grigore Arbore, Mirela Brateș, Pavel Chihaia, Dinu Flămînd, Dinu Ianculescu, Gelu Ionescu, C.V. Negoită, Andrei Zanca, precum și poezii germani (foști „din România”) W. Söllner, W. Totok, J. Lippet și alții. Ilustrația, remarcabilă, este semnată și ea de artiști care s-au exilat din România: Radu Anton Maier, Horst Weber, Corneliu Cazacu (fotografie). De notat fragmentul tradus în română de Ion Dumitru din „Urfaust” al lui Goethe. (*Hipo*)

Primesc revista **Convorbiri literare** și citesc mult din ea cu interes. După un timp, observ că din motive de poștă mi-a parvenit abia acum numărul din mai. Citesc mai departe (înainte, după Bacovia). Să fie oare semn bun pentru revistă: soliditate, perenitate, interes susținut, sau rău: lipsă de actualitate, de accent personal și de record la evenimentul la zi. Cred că, pur și simplu, este un mod de a exista al acestei reviste, de a se situa puțin deasupra faptului imediat. Sau

IN MEMORIAM

Uniunea Scriitorilor din România, Asociația Scriitorilor București, anunță cu profundă tristețe încetarea din viață a distinsii publiciste Magdalena Boiangiu. Magdalena Boiangiu s-a născut în anul 1939, a absolvit, în 1960, Facultatea de Filologie, secția de critică și teorie literară. A lucrat ca secretar literar la Teatrul Bulandra, ca redactor la radio, a prezentat emisiuni culturale și de analiză socială. A publicat numeroase cronici teatrale, fiind o colaboratoare importantă a revistelor **Teatrul Azi** și **Scena**, ca și articole de analiză politică, la **Adevărul**, **Lumea**, **Dilema**, **Dilema Veche** etc. Prin dispariția Magdalenei Boiangiu, lumea culturală românească, precum și breasla literară, de care a fost cunoscută și stimată, suferă o grea pierdere.

Calendar

- 08.07.1941 - Angela Marinescu
- 10.07.1949 - Liliana Ursu
- 10.07.1957 - Mirela Stănculescu
- 11.07.1943 - Radu F. Alexandru
- 13.07.1941 - George Anania
- 13.07.1972 - Gabriela Vrînceanu Firea
- 13.07.1950 - Anghel Mănăstire
- 14.07.1916 - Bucur Stănescu

Luceafărul

de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul

Str. Dimbovita nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA

Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN
STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegiu editorial:
RADU F. ALEXANDRU
GABRIEL CHIFU
LIVIUȘ CIOCĂRLIE
TRAIAN T. COȘOVEI
MIHAI ȘORA
CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editorilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruldedimineata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: RO29BRDE445SV36784884450
Cont Euro: RO25BRDE445SV36784964450
ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:
Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE
Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi cumpărată de la chioșcurile RODIPET din București și din țară. În București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii. De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379
Persoană de contact: Cristi Cristescu; tel.: 0724.285.595
Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.
Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Lecturi de plăcere

Roxana și Cătălin Ghiță sunt doi tineri universitari din Craiova, care, după un sejur de trei ani și jumătate în arhipelagul nipon, între 2003 și 2007, și-au pus împreună, în scris, un întreg set de evocări, de uimiri și mirări, de trăiri, întrebări și meditații, provocate toate de ceva care, sub numele de Japonia, este „tot ceea ce poate fi mai *altfel* în raport cu elementele familiare nouă, românilor“. Pentru cei doi autori, așadar, care își propun să fie „cât mai fideli obscurului și întortocheatului *modus vivendi* japonez“, Japonia ar însemna, în primul rând, diversitate, alteritate, diferență, deopotrivă fundamentale față de ceea ce se intuiește îndeobște a fi un stil de viață canonic în Europa.

Cu umor, ironie și autoironie, calități de întâlnit și de savurat pe parcursul întregului volum, cei doi autori, care vorbesc în carte rând pe rând, la persoana întâi, păstrându-și astfel particularitățile stilistice, ne atrag atenția că scrierea lor ar fi o „struțocămilă“, neintrând nici în sfera literaturii artistice, nici în cea a literaturii științifice. Este aici un gest de deferență, de umilință jucată în stil japonez, pentru că, în realitate, ne aflăm în prezența unui volum de excelentă eseistică și interpretare culturală, incitant și provocator în idei, informat fără a face paradă de erudiție, bine scris, iar, alocuri, arătând o seducătoare apetență pentru peisaj și lumea sensibilă. În termenii propriului discurs, Cătălin Ghiță își concede un stil „eminamente concis, ironic, implicit eseistic“, în vreme ce Roxanei Ghiță i-ar corespunde scrisul „preponderent baroc, metaforic, implicit artistic“. Combinația aceasta de scriituri ar fi menită să oglindescă „esența gândirii nipone, informate simultan de un realism lucid și de un lirism voalat, de raționalitate cvasi-științifică și de empatie estetică“. Autorii noștri nu sunt interesați să ofere nici un jurnal de călătorie, în sensul clasic al cuvântului, și nici nu manifestă vreun interes aparte pentru aspectele politice și economice ale Japoniei moderne. Mai degrabă, ei se apleacă asupra unei Japonii arhetipale, a obsesiilor și terurilor umane, a fantasmelor și idealurilor psihice, a codurilor inconștiente sau a imaginarului de dinaintea gândirii. Astfel, Japonia pe care o propun cititorului Roxana și Cătălin Ghiță e îndeosebi Japonia modelată de budismul zen (respingerea metafizicii, a interiorității, a dualismului suflet/ corp) și de confucianism (umanismul și morala socială, potrivit căreia binele colectiv e superior binelui individual), loc pentru „mania muncii și mania legii“, spațiul fără „ego“, dar și țara în care este greu să existe ca individ, „imperiul semnelor“, cum scria Barthes, căci semnul instituie aici realitatea, țara care cultivă minimalismul, codul și ceremonialul, esența și masca, gândirea oblică, întortocheată („Dacă un lucru este dezarmant de simplu în restul lumii, puteți fi siguri că, în spațiul nipon, el va deveni extraordinar de complex“), vagul și aluzivul, predilecția pentru vid și discontinuitate. Coordonatele etice (capitolul „Sabia“), relațiile dintre morala colectivă (societatea) și morala personalizată (individul), universul erotic-estetic (capitolul „Giuvaerul“), cunoașterea și perceperea de sine, răsfrântă și în chipul celui alt (capitolul „Oglinda“) consituie împărțirile mari, tematice ale volumului de medalioane eseistice.

Cum observă și Alexandru Călinescu în „Cuvântul înainte“ la volum, nu tot ce spun autorii este inedit și lucrul acesta nici n-ar fi fost posibil. Ceea ce contează însă e spiritul de finețe, dissociativ și asociativ deopotrivă, pregnanța și succulența expresiei, clocotul argumentativ, combativitatea civică a atitudinii (e cazul, mai cu seamă, al lui Cătălin Ghiță care, recurgând la exemplul japonez, pledează pentru „regăsirea unei demnități umane pe cale de dispariție“ sau pentru „politețea și grija pentru nevoile celorlalți“). Aflăm lucruri extrem de interesante și unele din ele provin din analiza faptelor de limbă ori de la studiul ideogramelor. Faptul că subiectul e descentrat în lumea japoneză, ocupând o poziție pasivă e probat și de o particularitate fascinantă a limbii japoneze. Dacă în limbile indo-europene, totul se construiește în jurul

subiectului atotputernic, „înfipt bine în centrul universului“ (*eu văd, eu pot, eu înțeleg, eu vreau, eu am*), în japoneză, subiectul nu ia în stăpânire lumea prin simțurile care „înșfacă“ obiectele, ci aceste obiecte „se dau vederii, vin spre subiect, se întâmplă pentru el, cel niciodată precis cunoscut, cel condamnat la o perpetuă imobilitate“. Situația imprecisă a subiectului gramatical face ca individul să nu poată fi niciodată în prim-plan. Anti-individualismul gândirii japoneze, ca și modul cum omul se plasează în univers se oglindesc astfel în gramatică. Pe de altă parte, „studiul etimologic al ideogramelor“, adoptate de către japonezi între secolele al III-lea și al IV-lea d. Ch., dar la origine

ROXANA GHIȚĂ, CĂTĂLIN GHIȚĂ,
Darurile zeiței Amaterasu,
Institutul European, 2008,
229 pagini

fiind cu mult mai vechi, ne arată, suține autorul, că în diferite ideograme în care apare componenta *femeie* se conotează feminitatea în mod negativ. Rămânând tot la nivelul lingvistic, aflăm, de pildă, și amănuntul interesant că limbile latine, campioane ale polisemiei, ar fi niște „limbi leneșe“, aristocrate, care nu se grăbesc în „a da nume“ fiecărui obiect sau fenomen întâlnit. Același cuvânt „cafea“ desemnează, cu ajutorul compuşilor, copacul de cafea, semințele fructului, produsul obținut prin prelucrare și băutura respectivă. Japoneza, mână de „zelul ingineresc de a clasifica și schematiza“, ignoră cu desăvârșire principiul polisemiei. Limba manifestă o atenție neegalată față de nuanțe, multiplicând la infinit cuvinte dintr-o realitate imediată restrânsă. Astfel, pentru sezonul ploios, există în japoneză cuvinte pentru a desemna fenomene meteorologice precum briza suflând printre frunzele verzi, vântul verii, briza ușoară, balsamică, vântul parfumat, ploaia de la mijlocul verii, căderea neașteptată de ploaie în amurg, ploaia care aduce bucurie, marea de nori la munte, curcubeul de dimineață, curcubeul de seară, curcubeul plin, rotund (p. 148).

Să trecem și la alte dezvăluiri. Ceaiul în Japonia e omniprezent, ca în insulele britanice. Ritualul elaborat al ceremoniei ceaiului provine din doctrina budismului zen, astfel că, îmbrățișând bolul de ceai, japonezul ar face un gest de contemplație și reculegere, în vreme ce englezul n-ar exprima altceva bând ceai decât aderența la propriile tabieturi. Un frumos comentariu întâlnim și în medalionul dedicat modului cum se împachetează darurile („Dansul ceremonial al hârtiei“). În interpretarea sa semiotică, Barthes găsea aici tot o formă a vidului, a semnelor goale, sub umbrela

cărora își puneă întreaga carte („Există, de asemenea, un vid al limbajului care constituie scrisul; din acest vid derivă trăsăturile cu care Zen, dispensat de orice sens, scrie grădini, gesturi, case, aranjamente florale, fețe, violență“). Tânărul universitar din Craiova vede în împachetarea darurilor un ceremonial artistic, cu deschideri spre religiosul contemplativ: „Ori de câte ori cumpăr un suvenir dintr-un magazin de obiecte tradiționale, rămân minute în șir să privesc dansul prin care mâinile albe ale vânzătoarei îl descrie în jurul obiectului, proiectând asupra lui pulsațiile delicate ale limfei și, prin aceasta, însuflețindu-l. Foaia, albă sau colorată, a cărei alegere este dictată nu de impulsuri ale momentului, ci de arcane legate de succesiunea anotimpurilor învăluie artefactul nu pentru a-l ascunde, ci pentru a-i potența conturul, la fel cum trupul drapat de kimono devine mai irezistibil decât nudul vulgar. Mă surprind plonjat în transă de meditație, în perfectă comuniune cu obiectul contemplației și cu mediul care ne susține, fără autoritate, prezența fizică. Numai în Japonia, probabil, contemplarea unui cadou frumos ambalat este chiar mai importantă decât deschiderea lui (care nu se face niciodată în prezența donatorului). După cum tot numai în Japonia esteticul major izvorăște din perisabil și chiar din insignifiant“.

Cartea e plină de evocări superbe, cum este cea a ceremonialului gastronomic de la pagina 86, scrisă în cel mai curat stil poetic dimovian: „O profuziune de vase de cele mai stranii forme, ca desprinse dintr-o expoziție de ceramică experimentală, oferă adăpost unor vietăți marine la fel de stranii: scoici albe cu pulpa vânătă, crabi trandafirii, plini de țepi mărunți, *sashimi* de somon, de ton, de *bonito*, chiar de inimă de rechin. «Nimic nu pare a fi digerabil» - îmi spun, în ciuda, dar chiar în clipa aceea ochii îmi cad pe două căpșuni mari și coapte, care escortează, ca un cuplu de paji fideli, trupul pântecos și aburind al unei dihanii oceanice necunoscute“.

Toți avem, mai mult sau mai puțin, cunoștință de locul deosebit pe care îl ocupă floarea de cireș în simbolistica japoneză. Ne lipsesc însă alte amănunte, unele delicioase, pe care cartea ni le furnizează, înglobate, asamblate în scenarii de senzuri mai vaste. Epitom astfel al frumuseții și al grației absolute prin chiar vulnerabilitatea ei, floarea de cireș e legată și de ideea nebuliei. Oamenii o adoră și se tem de ea în același timp. Contemplarea copacilor de cireș în floare se cheamă *hanami* și niciun japonez care se respectă n-ar lipsi de la această petrecere. Prognoza meteo de la televizor afișează la vremea potrivită hărți care descriu situația înfloririi cireșilor în întreg arhipelagul. La fel se întâmplă cu petrecerile oferite de contemplarea frunzișurilor înroșite sau îngălbenite la vreme de toamnă ori cu obiceiul contemplării lunii pline (*tsukimi*). Participarea la asemenea situații definește esența de a fi japonez.

Erosul nipon, complicatele raporturi dintre bărbați și femei în Japonia (cea mai erotică parte a femeii, de pildă, e socotită ceafa, mai ales cea descoperită de bordura kimono-ului), idealul erotic feminin al bărbatului japonez întrupat în imaginea femeii-copil, psihicul masculin îngrozit de alteritatea feminină, „corpul mitic“, prezent în imaginarul erotic japonez, spaima și atracția exercitate de corpul străinului alb („a fi străin înseamnă a fi frumos“), senzualitatea ca atare, apoi mitologia ochiului la europeni și la japonezi, opozițiile dintre o „cultură a burții“ și o cultură a frugalității și austerității, dintre o cultură a păcatului și o cultură a onoarei, a privirii colective care sancționează constituie tot atâtea popasuri atractive în cartea tinerilor autori craioveni care invită atât la reflecție cât și la comparație. Fără îndoială, vorbim despre o carte bogată în informații și delectabilă în stil, o carte scrisă dincolo de prejudecăți, cu minte liberă și penetrantă de doi universitari deosebit de înzestrați.

În sfârșit, avem poveste. E de ajuns?

FELIX NICOLAU

Să fii romancier la nici 25 de ani pare să nu mai constituie un lucru atât de dificil. În ultimii cincisprezece ani, tinerii au produs romane serioase, scrise în cultul fragmentarismului, intelectualizate la modul feroce și violente. Un experimentalism bine venit care, în general, făcea inhalajii din două perioade ale literaturii ruse și americane. Ca să vezi cum se reunesc polii opuși pe teren românesc, acest Nou Ierusalim etc. etc. Așadar, inspirația a fost stimulată puternic de romanele beatnice americane și de noua proză rusească, cea de după semi-dezmembrarea Imperiului sovietic. Bineînțeles, intelectualul român fiind alăptat de la complexul culturii mici, nu s-a mulțumit cu pastişe sau adaptări, ci a aseasonat totul cu o puzderie de referințe culturale. Să nu mai zică nimeni că trăim într-un fund de lume, de parcă nu exact culturalismul ăsta forțat, *à outrance*, ar fi marca înregistrată a Europei de Est.

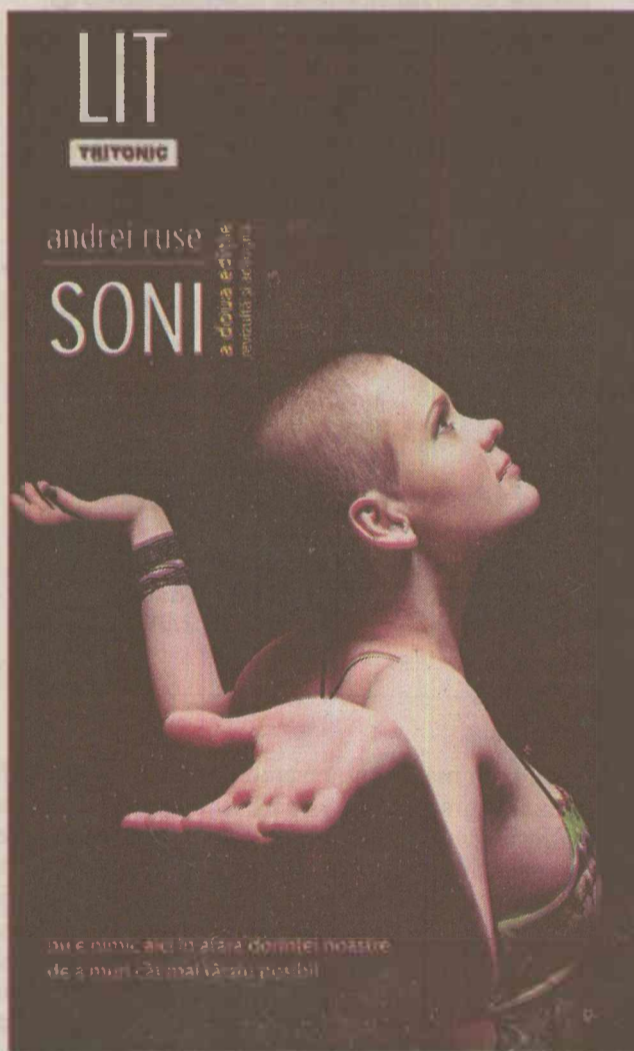
Ca să fii sincer, am luat cu scepticism în mâini romanul *Soni* (Tritonic, 2008), mai ales că adună 250 de pagini. Andrei Ruse e un tânăr model 1985, extrem de activ în lumea literară internautică. La un moment dat a construit un site literar, Rocultura, care a ajuns să fie mai accesat decât părințele său, Hyperliteratura lui Marius Ianuș. *Soni* e o carte cu copertă neagră pe care apare o jună cu brațele desfăcute în chip de aripi și privind cu un zâmbet oarecum zen în sus. Chiar dacă moto-ul este luat din Jack Kerouac, Andrei Ruse a fabricat o carte, diferită de ceea ce făcuseră până atunci tinerii romancieri români. Romanul lui are poveste, e scris rapid și pigmentat cu situații și replici spectaculoase, inteligente. După treizeci de pagini, scepticismul s-a dizolvat. Mai ales că, deși eroina principală suferă ba de SIDA, ba de cancer, expresia nu devine niciodată patetică. Asta m-a surprins, pentru că-l știam pe autor din volumul de poezii *blackjob*, apărut la Vinea, în 2007. Acolo era un poet, printre altele, și al Bucureștiului, frustrat de urătenia unui oraș pe care totuși îl iubește și refugiat într-o dispoziție *chill-out*. Acum însă, el suferă o metanoia auctorjală. Romanul lui este fluent, viu și inteligent.

În primul rând, este încurajatoare tonalitatea minimalistă. Adresarea este firească și are aerul unui jurnal de blog. Contează foarte mult ca mesajul să ajungă la cititor rapid și nedenaturat de involburări descriptive sau filosofarde, care să demonstreze „măiestria” scriitoricească.

Tânără *Soni* își conștientizează boala cu pe un vierme ce o bânuie de la nord la sud. E o persoană normală, cu gusturi cam prea elevate pentru un funcționar, și cu o capacitate de autoanaliză neverosimilă. Meditând asupra bolii, reacția ei este una retorică: „astea nu-s preocupări pentru o puștoaică de 26 de ani”. Deci totul îi pare „un coșmar de căcat”. Acestea sunt clișeele de început, care mi-au accentuat disperarea de cititor profesionist. Am mai descoperit apoi că bolnava absolvise Filosofia și că fusese adepta drogurilor și a experiențelor sexuale bi. După șocul provocat de diagnosticarea bolii, *Soni* își revine și se pune pe treabă. Nu zic că Andrei Ruse nu ar cunoaște sufletul feminin, dar multe comportamente ale eroinei sunt creații ale fanteziei masculine. Așa sunt fazele cu capul ras al tinerei. Odată îi cere unei amice s-o lingă pe țeastă, ceea ce îi declanșează un orgasm apoplectic. Altădată îi dă voie unui vânzător de la sex-shop să-i ejaculeze pe craniu. Însumarea aventurilor ar părea un teribi-

lism multiplicat dacă printre ele nu ar fi inserate parabole care schimbă perspectiva. *Soni* își caută Constantinopolul propriu, precum solii trimiși de bizantini asediați de turci să ceară ajutor papei și care, aflând că n-o să capete nimic, se întorc să moară împreună cu concetățenii lor.

Există un filon dostoievskian, de dezbatere și revoltă metafizică, și altul cinic până la bufonerie, ca la, să zicem de dragul comparației, John Kennedy Toole. *Soni* practică terapia organizării premature a morții, ceea ce o exasperează pe amica ei: „nu știu cum oamenii ca tine se pot îmbolnăvi de ceva. Credeam că și bolile au demnitate lor”. Când patetismul dă târcoale, este alungat cu o fandare iscusită. Cele două prietene se îmbrățișează desperate: „dacă am fi fost într-un film, probabil pe fundal ar fi început o melodie ca lumea”.

Înaintând pe teritoriul minimalismului, *Soni* începe să țină un jurnal de blog. Romanul devine o împletire de ficțiune cu autoficțiune. „Oamenii trăiesc pentru lucruri simple”. Este prima notație a blogului. Treceți prin sita privirii unui canceros, oamenii provoacă lehamite. La fel și șeful suprem: „dumnezeu? dumnezeu ne urăște pe toți”. Faptul că fiecare frază începe cu literă mică diminuează zvâcnetul teribilist al afirmațiilor. Dar, cum am spus, frumusețea romanului se găsește în umor și în ideile originale. Scăzând zilele primei copilării, zilele de muncă și orele de somn, *Soni* ajunge la concluzia că a trăit efectiv 7 luni. Scena vizitării unui magazin de pompe funebre e dementială. Mai întâi, șoferul de taxi, care e de părere că boala i se trage tinerei „de la prostia aia de otv”. Apoi, patroana de sicrie, căreia i se solicită un coșciug în dungii, verde și alb, șocată și de solicitare, dar și de dorința viitoarei posesoare de a proba produsul în magazin. O bună vână de dramaturg, așa zice.

Anarhismul lui Chuck Palahniuk pândeste la orice colț, măcar ca ipoteză de lucru. Boala devine un accelerator de viață, așa cum era greierele alergând pe discul de pick-up al lui Ion Băieșu. *Soni* ajunge să trăiască pătimaș: sex, droguri, shopping și, bineînțeles, completarea blogului personal cu panseuri bătaioase.

Știu că imediat după publicare, cineva, într-o recenzie, a funcționat ca un fel de spoiler și a dezvăluit finalul. Asta l-a supărat cumplit pe junele autor, întrucât ar fi afectat vânzarea cărții. Mie îmi plac spoilerii și, în plus, nici nu cred că *Soni* își trage farmecul din surpriza de la final. Surpriză care nici nu este atât de mare. Un doctor îi inoculează eroinei un cancer fictiv și aceasta, din dorința de a trăi intens ultimele luni, își face rost de un HIV. Final ratat, senzaționalist în opinia unora, parodic în viziunea autorului. Oricum, numai romanele polițiste își au centrul de greutate plasat la sfârșit. Și doar cele proaste se bazează pe o asemenea strategie. Surprinzător pentru mine a fost că, deși de o bună bucată de vreme întregisem și eu corul celor care își doreau un roman cu *story* puternic, fără îmbârligături, după lectură mi-am cam schimbat părerea. Asta nu înseamnă că mi-aș dori întoarcerea la dantelăriile stilistice și metafizice ale romanelor șaptezeci și opteciste. În niciun caz! Dar nici rețetarul școlilor de creative-writing americane, răsfrânt și asupra Europei, nu are niciun chichirez. Pentru că, în cele din urmă, contează mult mai mult inovația narativă și stilistică, decât povestea în sine. Povești avem toți, însă nu suntem capabili să le spunem altfel. Doar din *story* nu iese un roman.

Soni și autorul său sunt însă mai renumiți pentru altceva. Încă înainte de lansarea volumului, scriitorul și-a făcut reclamă furibundă. Metoda principală a fost lansarea de mass-uri. Cum deschideau computerul cei din lis de messenger a lui Andrei Ruse, cum mai primeau, cu scuzele de rigoare, știri despre viitorul roman. După care a urmat crearea blogului *Soni*, unde era notată orice mică observație privitoare la roman. Pe mulți dintre cei implicați în viața literară, chestia asta i-a enervat și săcâit. Romancierul, cunoscut fiind ca om pătimaș, și-a motivat marketingul agresiv prin lipsa de promovare din partea editurii, de care s-a și dezis public, ulterior. Elegantă sau nu, metoda a dat roade. Prima ediție s-a epuizat destul de repede. Cumpărătorii, pare-se, au fost mai cu seamă tinerii, ca să nu spun tinerele. După mine, deși nu mi-a cerut nimeni părerea, autopromovarea agresivă este un *bluff*. Una este să participi ca autor la lansări și lecturi publice, alta este să te propui tu ca talent, dacă nu ca geniu. Una este să dai cartea ta cuiva, alta este să vorbești cu insistență și încântare despre ea. E mai rău decât dacă o mamă ar ieși în stația de autobuz și ar începe nitam-nisam să-și laude copilul, că ce frumos și nemaipomenit este el. Dar ăsta e blestemul autorului român. Într-o literatură lipsită de mecanisme de promovare, de agenți literari și de o bună conexiune cu publicul, se ajunge la situația ciudată ca volume sofisticate să devină *best-seller*-uri peste noapte, iar cărți dinamice și vii să zacă prăfuite. Întrebarea persistă: cum e mai bine? Să epuizezi tirajul sau să încerci să rămâi elegant pe cât posibil? Din dilema asta nu se iese: ori devii autor vestit și vândut, ori rămâi un aristocrat anonim.

Templul de aur

PAUL-GABRIEL SANDU

toate acestea, atunci când ajunge, în sfârșit, să-l vadă, clădirea nu-i produce nici o emoție.

„Mi se părea o clădire mică, cu trei nivele, întunecată, veche”, mărturisește el, întrebându-se cum de „frumusețea poate fi atât de lipsită de frumusețe?” (p. 24). Toate aceste cuvinte sunt însă dislocate de o remarcă fugitivă, ușor de omis: pe oglinda lacului, umbra clădirii apare mai frumoasă decât însăși clădirea. Așa cum naratorul „bănuiește”, templul se deghizează aproape ritualic, ascunzându-și farmecul, atunci când este văzut pentru prima dată. Frumusețea umbrei este, de fapt, indiciul frumuseții supreme a templului, iar disimularea frumuseții face parte din „ritualul seducerii”.

Dialogul lui cu Templul începe abia atunci când rămâne definitiv în acea micuță comunitate de călugări budiști și își urmează calea firească, lăsându-se fermecat de templul care i se dăruiește ascunzându-se mereu, ca într-un vis. Băiatul simte vibrația frumosului, se simte inimaginabil de aproape de el, și ceva totuși îi scapă: „spune-mi de ce ești atât de frumos, de ce e necesar să fii frumos?” (p. 34).

Tensiunea dintre conștiința tânărului călugăr și ceea ce ar putea fi chiar Ideea platoniciană de Frumos crește treptat, odată cu apropierea dintre cei doi. Amenințarea cu distrugerea edificiului de către bombardamentele din timpul Celui De-al Doilea Război Mondial face ca „frumusețea tragică” a acestuia să sporească. Azvârlirea în timp a templului, posibilitatea de a fi ras de pe fața pământului, creează o asemănare inexistentă până acum între vechea clădire și călugărul novice. Templul de aur apare ca o relictă a unei lumi dispărute, și tânărul plecat să lucreze într-o fabrică de armament îl recrează în imaginație. Legătura sa cu fascinanta clădire, care apare ca întruchipare a Frumosului atinge acum apogeul. „Mă amețea gândul că focul care

mă va distruge pe mine va distruge și Templul” (p. 44). Această legătura avea să se rupă când magnificul edificiu va fi scăpat de orice pericol, promițând să dăinuiească o veșnicie, și aventura tânărului se va transforma de aici într-o încrâncenată luptă cu Frumosul întruchipat de straniul monument.

De fiecare dată când va încerca să sărute sau să mângâie o fată, în toate momentele în care ar fi trebuit să facă un pas dincolo de câmpul de forță exercitat de Templu, acesta îi apare în față și îl paralizază. Atunci încearcă să fugă de la Templu, să se elibereze de sub magia lui, și așa îi incolțește în minte gândul că unicul fel în care s-ar putea elibera ar fi incendierea acestuia. Puținele momente când experimentează iubirea carnală, într-una dintre numeroasele case de pe străduța cu felinare de hârtie, au loc numai atunci când în imaginația sa veche clădire fusese incendiată deja, când planul fusese deja stabilit și, în gând, dus la îndeplinire.

Este însă un plan pe care avem sentimentul că nu îl va duce, că nu îl poate duce la bun sfârșit. Ezitarea lui din final, gândul că, punând la cale un plan minuțios de incendiere a Templului, s-a eliberat astfel de sub vraja sau blestemul acestuia transformă gestul lui într-o imposibilitate. Dar, de fapt, nu este așa. Într-o noapte ploioasă templul este aprins și fumul îl sufocă pe cel care se gândise, o clipă, să rămână acolo, să ardă împreună cu templul. Dorința de a trăi, exprimată printr-o frază concisă de la sfârșitul romanului – „Voiam să trăiesc” – este însă mai puternică.

În confruntarea sa cu prea-frumosul, călugărul novice urmează un drum extrem de interesant, ale cărui jaloane sunt cei doi prieteni ai săi, Tsurakawa, cel care „respira” frumusețea, cel care până la un punct era în armonie cu ea, și Kashiwagi pe care „il interesa frumosul

numai în măsura în care îl putea cuceri” (p. 127). Faptul că Tsurakawa se sinucide din dragoste are o importanță majoră, demonstrând că între Frumos și lume există un clivaj ineluctabil. Nici chiar el, cel de o uimitoare candoare, nu poate ieși din acest conflict. Însă el înțelesese că soluția problemei nu este în afara noastră, ci în noi înșine.

Ce folos că a distrus Templul, sau că frumoasa pisică – motivul de ceartă între cele două aripi ale templului și totodată metafora întregului roman – a fost omorâtă? Pericolul este același: oricând un nou templu poate fi construit, oricând o pisică încă mai frumoasă poate apărea. Autorul incendiului din finalul romanului nu înțelege că fascinația pe care Templul o exercită asupra lui nu este altceva decât puterea cu care el însuși a investit templul. În fond, ieșirea din această tensiune nu este decât una singură: în varianta sa radicală, ea este tocmai aceea pe care a ales-o Tsurakawa.

Însă gestul pe care îl face Choshu – la aflarea veștii uciderii pisicii negre – punându-și papucii pe cap, pare a ne sugera mai mult decât că din această tensiune nu se poate ieși; atitudinea lui la aflarea veștii ne îndreptățește să ducem gândul ceva mai departe: din această tensiune nu trebuie să ieșim. Singura soluție este de a fi conștienți de faptul că nu există nici o soluție, că a găsi una, adică a acționa, înseamnă a o rata.

Cu siguranță se pot găsi nenumărate chei de lectură a romanului lui Mishima, așa cum s-ar putea găsi o cu totul altă interpretare a incendiului clădirii sfinte. S-ar putea afirma că gestul călugărului ar fi fost provocat tocmai de sentimentul că frumusețea templului devenise ea însăși motiv de adorare. Că într-un astfel de templu o divinitate nu mai putea locui, templul substituindu-se, cumva, prezenței zeului, făcând-o inutilă.

Cu toate acestea, orice cheie de lectură s-ar încerca pentru romanul lui Mishima, ea trebuie să dea seama, în fond, de aceeași întâlnire întotdeauna primejdioasă pentru om, cu ceea ce am numit prea-plin ori copleșitor, întâlnire care nu se poate sfârși decât printr-un act distructiv care se repercutează, în cele din urmă, asupra omului căzut sub fascinația a ceea ce e lipsit de măsură.

Liniaștea dinaintea furtunii

OVIDIU FLOREA

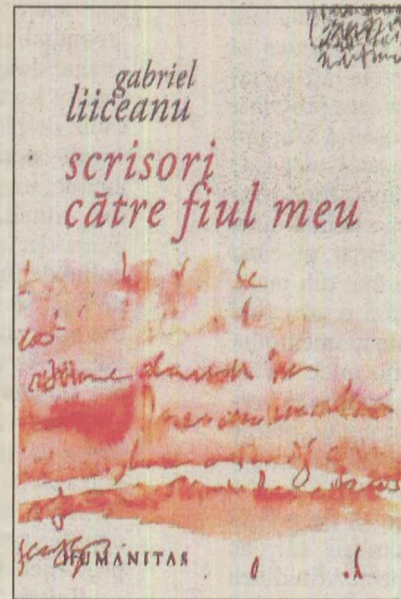
Înaintea oricărei furtuni se instalează o liniște sinistă. O liniște ce amorțește epoca până în cele mai adânci structuri ale sale. Totul decurge normal, timpul are nesfârșită abundență, până când... BUM! Breaking News: Gabriel Liiceanu scrie o nouă carte! O publicație eveniment ce promite mult pentru că se continuă firul confesiv din Ușa interzisă... Postere pe toate zidurile, turme de lansare în oală țara, zeci de mii de exemplare vândute etc. etc... Dar când se risipește tot vălul de așteptări creat de reclame, când ești singur cu partea în mână, fără recomandările insistente ale nimănui, îți dai seama că te afli în fața aceași gogoși umplute cu dilantism literar și vid ideatic (mai pe românește: nimic). Marele nimic ce se află în spatele tuturor senzațiilor. Scrieri către fiul meu este o carte tipică nu numai pentru Gabriel Liiceanu, ci pentru ntregul curent al „literaturii personale” pe care se zice că îl reprezintă. Nu știu cum s-ar lefina acest gen de scrieri (personale), poate ar fi ceva între memorii și confesii, în orice caz, această nouă carte a lui Liiceanu e mai mult decât anostă și fadă, e un exemplu perfect de formă fără fond sau, mai bine zis, nici o formă, nici tu fond.

Aflat în America pentru o operație la inimă, veșnicul autor-narator îi scrie fiului său în Japonia, povestindu-i detaliat experiențele prin care trece acolo (cam așa ar suna un rezumat coerent). Divagațiile, însă, din aceste povestiri sunt colosale. În prima scrisoare e înarbit în Germania având fantezii cu uedeze, apoi sare direct la sosirea în America, Tennessee, urmează întâlnirea cu medicul pe care l-a cunoscut în România, iar după operația propriu-zisă, vizitarea câtorva obiective turistice (cu toate că el urăște turismul) și întoarcerea în București; toată narațiunea se coperă într-o ceață formată din amintiri,

meditații, comentarii, demoni interiori și exteriori, încât ai impresia că ești în *The Mist*, doar că Liiceanu este eroul. Am omis flash-back-urile, celebrele *flash-back-uri*, despre care aflăm din copertă și care ar explica misterul din firul epic. Dar când te pui să citești efectiv, îți este greu să denușești această harababură cu un asemenea neologism. Sau poate că e vorba de o tehnică nouă de care încă nu s-a auzit la noi: narațiune elicoidală, vortex narativ sau memorie caleidoscopică (nu, asta e veche). Oricum ar putea fi ceva revoluționar. Așa cum modul în care prezintă *Lumea Nouă* e la fel de revoluționar.

În prima parte a cărții, intitulată *American Story* (sigur, după o îndelungă cugetare), autorul-narator îi povestește fiului periplusul său în America cea contemporană. Vrând, probabil, să pară cool pentru tinerii cititori, folosește în mod fraudulos cuvinte și expresii americane, în contexte ce sună mai forțat decât sunt și așa: „party în vecini”, „face *bypass-uri*”, „camioane de mare tonaj, *trucks*”. Nu cred că mai trebuie menționat faptul că în loc de tricou spune *T-shirt*, iar în loc de budincă, „*pudding*”. Uneori eronate, uneori corecte, aceste formulări nu sună, oricum, adecvat din gura unui literat de vârsta lui. Literat care, aflăm, are faimă mondială. În timpul operației face ravagii printre asistente. Doar în țară nu e înțeles cum trebuie și publicul îi greșete titlurile, pronunțând *Furnalul* de la Păltiniș, iar în China, lumea îl confundă pe Pleșu cu Pavarotti (Pleșu fiind personajul etern în textele liiceaniene). „Cam asta înseamnă să fi celebru”, oftează amarnic eroul.

Tot în această parte a cărții, Liiceanu afirmă că America e o societate fără pierderi deoarece urmașii respectă tot ce au clădit predecesorii. Bineînțeles că el fiind printre puținii

care respectă ce au cădit românii, în partea a doua a cărții (*Cearta ta cu viața*), suntem invitați din nou să primim vechile referințe la scriitori și filozofi compatrioți sau străini (printre care nelipsitul Constantin Noica), ce nu prea par să fie adresate fiului său sau cititorilor, ci arată mai mult de umplutură. Dar nu trebuie să ne aruncăm la concluzii, poate că paginile din jurnalul său juvenil sau corespondența constructivă cu Noica chiar erau destinate fiului său și menite să ne demonstreze și nouă ceva (ce nu vom afla niciodată). Situația este oricum mai modestă în comparație cu citatele de trei pagini din *Despre seducție*, sau interviurile interminabile din *Apel către lichele* (ultimul titlu reprezentând lucrarea de referință, deci nu îmi permit să insist). Mult invocata memorie afectivă e substituită de „memoria de bucatărie” când eroul, aflat în căutarea timpului pierdut, se consideră Proust mușcând din fursecuri. Dar punctul culminant îl constituie episodul din adolescența sa (a ajuns și acolo), când, aflat gol în fața oglinzii, în avântul pubertății, se asemuiește lui David de Michelangelo, descriind, chiar, trupul său „arcuit” și „viguros”. Desigur, toate personajele îl complimentează (și nu pentru că ar

suferi de tahicardie), chiar și cele străine: „Gabriel, you are amazing!”; iar în partea meditativă a cărții, când personajele dispar, se alintă singur: „Gabriel, iubitele, mi-am zis”. În rest, precum era de așteptat, ne este adusă la cunoștință rutina sa matinală, în care îi apar dileme aporetice: să aleagă parfumul Carolina Herrera sau Bois d'Argent de la Dior. Toate aceste relatări fiind, normal, colorate cu expresii clișeice în genul: „nespus de frumos” sau „crâncenă iubire” și cuvinte precum „măzgă”, „stivuit”, „încotoșmănat”, care încă nu se știe cărei perioade istorice aparțin. Un lucru e cert. Textul este de actualitate.

Partea bună a cărții (există și așa ceva) e că aceste divagații, aparent infernale, sunt utile prin faptul că ele documentează. Dacă în *Despre seducție* învățăm că poezia provençală a apărut în secolul XII și că Hannah Arendt era amanta lui Heidegger, aici aflăm despre stilul de viață american: concerte de muzică country, biserici baptiste și (cel mai important) cum se prepară *Jambalaya*. Deci nu e chiar așa de rău până la urmă, cu toate că textul nu îți trezește întrebări profunde, în afară de cele cu adevărat insolubile care și le adresează el însuși: „cine ne-a aruncat în această lume și de ce?”, sau fundamentală: „cum se formează 0722 MARTIN?”. Aceste povești, amintiri, cu greu pot fi numite scrisori, iar și mai greu poate fi numită cartea o lucrare epistolară. În primul rând, pentru că fiul nu-i răspunde, iar în al doilea rând pentru că în secolul XXI nimeni nu mai scrie scrisori (eventual mail-uri, SMS-uri, offline-uri), sau cel puțin nu scrisori de acest fel. Din această perspectivă, titlul sună anacronic, asta în cazul în care nu e un eufemism pentru cum poate fi denumită o nouă gargară.

PUZZLE

Cum s-ar cuveni să privim Uniunea Scriitorilor?

GABRIEL CHIFU

În prima jumătate a lunii iunie, Uniunea Scriitorilor a inițiat trei mari acțiuni: a opta ediție a Festivalului **Zile și Nopti de Literatură** de la Neptun (care, anul acesta, s-a derulat fără cusur, cu participarea a aproximativ o sută de scriitori români și străini, cu un colocviu substanțial ce a pus în discuție raporturile literaturii cu politicul, cu seri de lecturi literare foarte izbutite, cu premiarea unuia dintre cei mai interesanți scriitori europeni ai momentului, Péter Esterházy); apoi, Consiliul U.S.R. și Conferința Națională (furtunoasă, dar cu folos) pentru dezbaterea și aprobarea noului statut; apoi, în fine, Gala decernării Premiilor U.S.R. (după cum se arată, distincțiile literare cele mai însemnate și cele mai râvnite din țară).

Așadar, Uniunea Scriitorilor a inițiat aceste acțiuni și, mai exact, a avut știința să găsească finanțare pentru ele, să le facă să se desfășoare, să le ducă la bun sfârșit. Toate acestea, pe lângă activitatea curentă care cuprinde demersuri multe și nu numai mărunte, ci și importante: de la demersuri legislative până la rezolvarea unor cazuri individuale, sociale sau legate de profesie, de la girarea și sprijinirea financiară a unor manifestări culturale în țară până la inițiative administrative și de patrimoniu.

Ceea ce, la o măsurătoare atentă și cu bună-credință, nu e puțin lucru. Ba, chiar, reprezintă un tur de forță. Mai ales dacă ținem seama de situația dată: U.S.R. dispune de o echipă executivă puțin numeroasă și nu este o instituție bugetară (adică, pentru fiecare sumă de bani, trebuie să lupte cu încăpățănare, cu imaginație și trebuie să depună un efort considerabil; este infinit mai simplu să realizezi programe culturale valoroase când ai la dispoziție un personal adecvat și sursele de finanțare asigurate!).

Prin aceste acțiuni puse în operă acum, Uniunea Scriitorilor îmi dovedește încă o dată ceea ce credeam, îmi întărește convingerea că este o instituție culturală serioasă și puternică.

De altfel, U.S. a avut permanent în acești din urmă ani una și aceeași problemă nerezolvată: n-a aflat nicăieri în străinătate parteneri similari pe măsură (de anvergura și cu capacitatea sa de a derula proiecte culturale). Nici măcar în fostele țări socialiste, unde aceste forme organizaționale existau și erau protejate de stat (adversarii săi grăbiți tocmai asta îi reproșează Uniunii Scriitorilor, trecutul comunist; replica imediată la acest atac este că Uniunea Scriitorilor are rădăcini ceva mai adânci, fiind continuatoarea Societății Scriitorilor Români...). Așa s-a întâmplat peste tot în jur: instituțiile de acest fel s-au destrămat; pe când U.S.R. nu numai că a rezistat, dar s-a și transformat din mers, s-a adaptat la noile condiții, adevărându-se astăzi o structură funcțională pregătită pentru provocările inedite ale momentului.

Ca să nu spunem că într-o țară ca a noastră, unde nu ne putem lăuda cu multe instituții publice care să funcționeze normal, atunci când descoperim una care, slavă Domnului, merge bine, mă gândesc, desigur, la U.S., se cade să ținem de ea, s-o păstrăm, s-o îngrijim, iar nu să-i dăm cu piciorul.

Drept care, dacă aș fi întrebat cum se cuvine să fie privită această structură instituțională de către membrii săi, aș răspunde fără să ezit și patetic: Cu subliniat respect. Atitudinea logică și inteligentă a fiecăruia dintre cei care formăm această Uniune față de instituția noastră este să încercăm s-o consolidăm. Fiecare gest individual în favoarea U.S. nu numai că amplifică prestigiul instituției, dar se întoarce imediat și se răsfărge asupra fiecăruia, sporindu-i prestigiul personal. Eu, în naivitatea mea mărturisită (o naivitate poate un pic prea „pașoptistă”, prea clamată și de aceea ușor de luat în râs...), consider că aceasta este poziția îndreptătită: fiecare să adauge, dacă îi e la îndemână, o cărămidă și un pumn de mortar, iar nu să izbească, furios, cu târnăcopul în zidul existent, iar nu să taie, iresponsabil, creanga de sub picioare. Avem uneori talentul trist de a ne îndrepta cu toate puterile noi asupra noastră înșine, cumva orbește, sinucigaș și, în schimb, nu avem ochi să deslușim dușmanul care e afară, care ne-a încercuit și căruia trebuie să-i ținem piept.

P.S. Am citit undeva opinii foarte critice despre Festivalul de la Neptun semnate de Elena Vlădăreanu. Sigur, e dreptul oricui să-i placă sau să nu-i placă această reuniune literară sau orice altceva și să-și exprime răspicat punctul de vedere. Atâta doar că, în cazul de față, sentința pare dată înainte de judecată. Argumentele cu care-și susține tânărul jurnalistă aserțiunile par forțat „lipite” pe verdictul demolator, dinainte pregătit în minte, cu care venise de acasă. Asta e părerea mea de cititor al său și de participant la sus-numitul festival.

DOLIU ÎN EFIGIE

BOGDAN GHIU

Nu-mi îngădui, nu-mi dau voie, îmi interzic să am o gândire proprie, fals proprie despre un fenomen impersonal, mondial apropiat și ritualizat precum moartea (în sfârșit consumată: dar iată că deja îmi dau cu părerea!) acestui Barbie-Jesus care a vrut să devină Michael Jackson. Constat, doar, că întreaga umanitate pare a profita, cu aviditate, de ea ca de un prilej de doliu narcisic, cuminecând para-creștinește dintr-un simbol și metasimbolizând, astfel, însăși moartea devenirii-simbol a umanului: murim delegat, în efigie, în speranța că, astfel, ne vom vindeca simbolic de bolile unei „epoci” pe care, altfel, am trăit-o cu delicii supra-compensatorii, nefăcând decât s-o stabilizăm ca fundal sub falsele schimbări delegate economic și tehnologic, dar cătuși de puțin politic.

MJ este „consumat” mediatic cu fervoare evanghelică, iar din acest punct de vedere se poate spune că MJ a fost atât super-pastor, cât și Superstar-Jesus, culminație a unui tip de milenarism nord-american tradițional. Moartea, în acest caz, are însă darul de a reda carne simbolului butaforic, meta-simbolizând în același timp și butaforia iluziei posibilității de „depășire” iconică a umanului.

MJ a devenit, după părerea mea, ceea ce a dorit toată viața: un semn impersonal reunificator, o „icoană” ecumenică a umanității, un „icon” de autoidentificare-ecran, protectoare, comod simbolică, a acesteia, traumatică însă, traumatismul fiind, aici, unul sacrificial și mutant: devenire-semn și depășire a condiționărilor întregii umanități. Dacă se celebrează ceva, este tocmai sfârșitul iluziei că am putea să devenim altceva, depășindu-ne natura și neutralizând opozițiile și diferențele,

proces fantasmatic care a funcționat și în beneficiul victoriei iconice a lui Barack Obama, de altfel.

Căutăm doliu identificatoare, identificarea de sine prin transfer de doliu, o despărțire colectivă de sine neefectivă, simulată, o identificare colectivă, „mondializarea” de sine prin moarte, în efigie: Diana, Ioan Paul II și, acum, „Wacko Jacko”, Pierrot Lunaire. Depresiv, nu căutăm, parcă, decât să ne despărțim de noi înșine cu acte simbolice în regulă, deci nu în mod real, ci ca perpetuu acte anume, intenționat *manqué*, în mod simulat, trecător, ritualizând întâmplarea, ocazia, ca să ne punem în regulă cu noi înșine, rezolvându-ne, prin doliu de semn, depresia de a nu putea și a nu vrea, de fapt, să ne autodepășim, să ne schimbăm efectiv, așa cum de mult simțim, însă, că ar trebui să facem. Asta, cred, se precipită acum, avid, pe semnul magnetic „Michael Jackson”.

Ceea ce celebrăm acum, regăsindu-ne, este însăși moartea semnelui, decesul iluziei că am putea să ne „rezolvăm” în efigie, devenind semne. Ne luăm, salutar, adio de la iluzia că ne-am putea depăși „simbolic” umanitatea. Ne plângem propriu eșec, moartea este a propriei noastre iluzii.

Există, deci, voiam să spun, momente când actualitatea pare a se ordona, când evenimentele par a se „alinia” pe o verticală, în profunzime, permițând apariția unei perspective clasice, picturale, când nivelurile actualității par a se distribui armonice, a converge, când știrile „cristalizează”, generează configurații semnificative, „fac imagine”, dându-ne iluzia unui sens istoric.

De obicei, la fel ca acum, astfel de revelații au o semnificație finală, retrospectivă, literal apocaliptică: ceva se încheie, ia sfârșit, iar noi ne îngăduim, pentru o clipă, luxul îndelung așteptat, după care tânjim tot timpul, al unui repaus, al unui paradoxal concediu de istorie, al unei priviri de sus și în urmă prin care istoria devine vizibilă, perceptibilă, configurabilă tocmai pentru că pare a se opri. Ni se pare că percepem istoria numai atunci când ea se oprește. Numai înapoi apare, din când în când, sens, iluzia unei coerențe, a unui ritm, a unei ciclicități. Câtă nevoie avem de astfel de momente! Cât de mult le așteptăm, dat fiind că nu ne mai putem permite naivitatea practicării lor continue, și cum le mai performăm atunci când ni se pare că se profilează, din nou, istorie, orientare temporală, semnificație!

„Sens”, „semnificație” înseamnă sfârșit, încheiere. Umanitatea visează, în astfel de momente, tot mai rare și mai spasmodice, că ar putea să renască. Performează, de fapt, „schimbarea” prefăcându-se, strategic, că o constată „obiectiv”, „în realitate”, dându-i doar curs.

S-o ia de la capăt, dar altfel! Așa își face umanitatea curaj: prin transfer, prefăcându-se a recunoaște, a constata un „dat obiectiv”: câte o epocă, atunci când se încheie. Este, de fapt, simptomul nu al unei oboseli, ci al unei saturații. Omul preferă a se preface că descrie ceea ce, de fapt, produce.

Or, se pare că noi, acum, vrem să producem, să „performăm”, să instituționalizăm, în sensul actorilor de limbaj teoretizate de către Austin, un sfârșit, adică o despărțire de un anumit mod, epuizat, de a fi, de a simți, de a gândi. Pozitiv, afirmativ, sfârșitul pare a ne face semne încurajatoare de pretutindeni. Istoria, înțelegă ca schimbare, ca deplasare, pare a deveni, din nou, posibilă.

În modernitate, astfel de performative apocaliptice erau curente, continue, dar implicite, dat fiind că erau consubstanțiale înseși ideii de modernitate ca ruptură și ca proiectare în timp, ca imprimare și înscriere în istorie, care constituia mișcarea primă. Păcatul modernității l-a constituit, însă, tocmai performarea voluntaristă, „tehnică”, industrializată a istoriei, a rupturii, practicarea față a utopiei posibilității progresului.

Astăzi nu ne mai îngăduim astfel de „naivități”: a crede că istoria poate fi produsă deliberat, tehnic, artificial. Am văzut la ce dezastre a dus această compulsiune, această continuitate predeterminată, preorientată a schimbării. Și atunci ne ascundem în tot

mai dese „constatări” ale câte unui „sfârșit de epocă” sau de „ciclu istoric”. Nu mai îndrăznim, nu ne mai permitem, ca habitus istoric, să proiectăm nimic, nu ne-a mai rămas practicabilă decât profesarea obiectivistă, fals constatativă a câte unui sfârșit. Nu mai (putem să) facem istorie decât punându-i punct. După care, modest, înțelept – neantul, deșertul, postularea „răstimpului”, a „intervalului”, a mereu câte unei „tranziții” spre „altceva”. Nu mai avem acces la istorie, la sens istoric decât, cel mult, operativ-melancolic, în regimul dispariției și al sfârșitului. Nu mai contemplăm elegiac „ruinurile” istoriei, dar nici nu ne mai rupem voluntarist de trecut, alergând din urmă „progresul”, ci încercăm să tot redeschidem istoria, macrotemporalitatea punându-i puncte. Puncte-puncte. Accesăm repetat istoria, îi dăm „refresh” în speranța că ceva, între timp, s-a schimbat „de la sine”, și putem și noi să ne ducem să ne luăm partea.

Așteptăm, retrași pe margine, în pustiu, în afara unei istorii automatizate care ne-a scăpat (sau pe care am lăsat-o să ne scape, căreia i-am dat drumul s-o ia razna și, poate, să producă noutate în locul nostru și să ne tragă după ea, întorcându-se împotriva noastră, produsele ei, devenindu-ne, ca „lume”, mediu ostil) să vedem cum istoria însăși se „revoluționează”, se epuizează, se „schimbă” – de la sine. Ne uităm în oglindă la tot felul de „iconuri” (precum, acum, „Wacko Jacko”) ca să putem să ne efectuăm, jubiland secret, în efigie, la adăpost, doliul de noi înșine, falsa despărțire de noi înșine. Ne-am ascuns în afara istoriei ca să ne putem face în continuare, în secret, mendrele, și nu ne mai judecăm decât prin procură, în imagine.

Și atunci ne ascundem rușinați de propriile fapte colective (iluzii și entuziasme, credințe și minciuni de sine), fugim de noi înșine, dar tot împreună, ducându-ne ceva mai încolo să ne vedem de treabă, făcând altfel aceleași lucruri, producând diferit identicul: diferăm jocul iluziei colective trecând, migrând de la un joc de-a sfârșitul, de-a epocalitatea la altul, plan, ptolemeic. Ne ascundem în pustiu, purtând pustiul tot mai departe în speranța că, de la sine, ceva, o plantă oricât de minusculă, de chirchită, va înflori.

POLITICA LUI BARTLEBY

Revenind la discuții (III)

Într-unul din rarele sale momente de grație, în care vorbește ca un adevărat istoric literar, nu ca un jongleur sau ca un scenarist care se exersează pe seama ei, G. Călinescu afirmă că istoria pe care o studiază și o înfățișează nu s-a născut din goluri. După cum se știe, el a făcut această afirmație obligat să ia în discuție caracterul ei foarte recent, căci din acest punct de vedere, al expresiei într-un idiom național, noi suntem veniți ultimii în Europa, deși societatea intelectuală română nu era deloc incultură la felurile ei niveluri. Astăzi, problema continuă a fi reluată cu argumente și cu o documentație mai solidă, dar și înregistrându-se voci care îi contestă „vechimea” cu argumentele lor și cu o mare îndârjire.

Ceea ce putem afirma cu certitudine e că românii de dincoace și de dincolo de Carpați și chiar de Dunăre au trăit într-un spațiu cultural slav, folosind limba slavonă ca mijloc de comunicare, dar și cu sursa de înalt prestigiu bizantină, limba latină fiindu-le mult mai puțin cunoscută; timp de o jumătate de mileniu, dominantă slavonă a caracterizat o mare parte din ceea ce numim azi Europa. Din Istria și până la Urali și din Dalmația până la Marea Baltică. Aceasta n-a însemnat incultură, ci cultură de alt tip decât Occidentul latin și germanic, în Epoca Fanariotă câștigând teren neogreacă și elina clasică, un anacronism desigur, dar și o deschidere spre multe sectoare fundamentale ale culturii europene.

Afară de aceasta, aptitudinea de a învăța limbi străine, care-i caracteriza pe valahii numiți așa de străini, se traducea prin poliglosie și prin adaptarea ușoară la vehiculele civilizației moderne venite pe cea mai lesnicioasă și incontrollabilă cale: a vorbirii. Nu e neapărată nevoie, pentru a lua cunoștință de cutare capodoperă, să cunoști limba în care a fost scrisă; francezii au citit în traducere marea literatură anglosaxonă, dar chiar și pe cea spaniolă sau italiană, după cum englezii și popoarele de limbă engleză nu au cunoscut *Mizerabilii* sau *Dama cu camelii*, *Bestia umană* sau *Ciuma*, citindu-le în original. De ruși și de nemți, sistematici traducători, nu mai vorbesc.

De aceea, greșetea fundamentală Marin Preda când afirmă că noi, românii, nu l-am tradus convenabil și complet pe *Don Quijote* pentru că n-aveam afinități cu personajul și cu extravaganțele lui burlești. În realitate, romanul a fost bine cunoscut și apreciat, chiar în versiuni intermediare de oameni fără talent. (Eu am avut în clasele primare o versiune redusă „pentru copii” a lui *Don Quijote*, iar în liceu am parcurs o versiune fără har artistic, iscălită Al. Iacobescu; varianta completă, după eșecul lui Al. Popescu-Telega, a venit, dacă a venit, în anii comunismului, prin I. Frunzetti-Edgar Papu.) Dar tot intelectualul știa ce e quijotismul, iar Sancho Panza era un personaj simbolic, larg popular, ca unul de al nostru.

Un caz ciudat, dar și semnificativ în istoria traducerilor noastre vizând caracterul lor dirijat de scopuri culturale și mai puțin de gustul publicului, e cel al *Divinei Comedii*, parțial redată în românește încă de junimistul N. Gane, dintr-o versiune integrală a *Infernului* (1906) și care și-a găsit o traducere destul de onorabilă în timpul războiului prin Alexandru Marcu (fără a uita de *Infernul* talmăcit de eroicul Cifarelli, cu versiunea *Infernului* care i-a ispitit și pe dr. A. Țundrea, și pe Gh. Buznea, biograful sentimental al lui Eminescu.

În socialism s-a adăugat integrala Ettei Boeriu. Grație acestor eforturi, Dante s-a consacrat și verificat ca un nume de referință mai ales prin latura diabolică, dar nu a fost un autor citit dincolo de sferele savante.

Odată cu instaurarea comunismului, contactele cu Occidentul suferind o gravă avarie, ce a mers până la o adevărată distorsiune, problema traducerilor din acea lume a devenit una de strict control și de propagandă dirijată, cu scopuri politice. Dar nici în cele mai nefaste momente ale Terorii staliniste, ele n-au putut fi anulate și nici absolut controlate. Deoarece aproape toată literatura universală, inclusiv cea foarte glorioasă, rusă, era eretică din punctul de vedere al marxismului subordonat propagandei bolșevice; era de ajuns să o citești pe ici, pe colo (în original sau traduceri) ca să te situezi într-o altă lume, sau să-ți regăsești autentică ta lume. Chiar dacă îi citeai pe „revoluționiști” prozatori americani sau pe cei mai subtili parizieni care făceau pe comuniștii și-ți puteai învinge dezgustul pentru niște oameni cărora li se urăse cu binele ori se complăceau în fandoseli pentru a fi la modă cu ceea ce ei ziceau că e „revoluția” cu perspective mondiale.

În seria numeroaselor mele considerații despre perioada comunistă, pe care am avut nefericirea să o trăiesc mai ales ca martor, dar și ca scriitor, deci ca producător de bunuri simbolice (cum se spune în economia capitalistă), mi-am reactivat și am evocat dictonul de pe vremuri, de la începutul literaturii noastre artistice, anume că „traducerile nu fac o literatură”. Nu, desigur, am replicat în sinea mea și apoi în scris, dar fac o cultură literară și pregătesc terenul pentru inspirațiile originale, născând în publicul de limbă română o dorință care încurajează și ea creația.

Piața cărții românești din toate timpurile, dar mai ales din

cel al comunismului, cu toate variantele lui, a fost dominată de traduceri și așa continuă să fie și în țări de mai veche cultură, fără a excepta Franța, Italia sau Spania. Actuala sperietură a producătorilor „naționali” e firească, dar are o explicație foarte semnificativă, pentru că va cuprinde viitorul. Și atunci autoritățile sau măcar oficialitățile culturale vor favoriza producția indigenă și pe clasicii mai vechi și mai noi (marca fabricii!), dar nu o vor putea face cu metodele și efectele vechilor culturnici, chiar dacă unii (precum Eugen Simion) dovedesc o vizibilă tendință întru a le prelua și prelungi nefast.

Producția literară românească va rămâne în veci deschisă concurenței.

...Istoriile literare sunt menite să îndrume, să explice, să contabilizeze valori ale patrimoniului autohton, dar selecționate nu după clișee politice. Și cu atât mai puțin în spirit partizan de „generație” sau grup. Or, literatura din comunism, în faza de după momentul liberalizării 1966-1967 și ani de-a rândul mai apoi, a resimțit acțiunea benefică a unei critici mai tinere din care azi se recrutează istoriografii literari care au dat la iveală scrieri pe care ei încearcă să le impună drept „canonice” și care nu pot evita să fie partizane; evenimentul cel mai recent, *Istoria...* lui N. Manolescu, o dovedește.

Căci e foarte greu să fii martorul atent și emoționat al unor scriitori tineri, și să te abstragi câteva decenii mai târziu și să le devii istoriograf. Și e foarte greu să menții o jumătate de veac aceeași cumpănă a artisticului și să-ți păstrezi imperterabil aceeași stare de spirit.

N. Manolescu e indiscutabil un șaizecist, unul de frunte, după plecarea lui M. Călinescu și a altora sau prin dispariția lor fizică sau prin blazare; el s-a afirmat în fruntea unei generații dar și în fruntea unui grup – ce-i drept, cu o acțiune mai largă, dar marcată de o îngustime a perspectivei, fapt pe care e firesc să nu-l recunoască. În mod curios, el o face în cazul lui Eugen Simion, căruia îi laudă prudența, lipsa de precipitare, avantajul de a cunoaște opinia altora asupra unei noi apariții a cărei valoare o aproximează de multe ori corect, așa că trecerea la istoria literară se face fără „autorevizieri” sau chiar contorsioni.

Numai că N. Manolescu, un critic doar puțin mai tânăr decât celălalt, împinge generozitatea până a numi seria de recenzii, cronici, eseuri, exegeze dispuse în patru volume *Scriitori români de azi*, istorie literară, ceea ce paginile acesteia nu sunt nicicum, dacă exceptăm prezentarea în adaos a unor scriitori mult mai în vârstă, decedați sau chiar ferm clasicizați.

În schimb, același istoriograf nu pomenește un cuvânt despre un adevărat istoric literar al comunismului, Marian Popa, a cărei uriașă și atât de discutabilă chiar și prin calitățile ei *Istorie a literaturii române de azi pe mâine* (2001) rămâne marele document de referință cu privire la perioada 1944-1953, 1953-1964 și până în decembrie 1989 și ciudățenia acestei omisiuni, care-l compromite grav ca om de știință pe cel ce o comite și pe care n-o poate compensa calitățile indiscutabile ale tot restului, s-ar cere analizată, deoarece el și cu Marian Popa sunt, ambii, niște șaizeciști, niște frați învrăbiți, cu multe elemente biografice analoage: tineri persecutați inițial în comunism, obligați să-și încheie studiile cu întârziere, s-au bucurat apoi de câte o fericită protecție care le-a schimbat destinul și cărora, G. Ivașcu și Romul Munteanu, acționând fără să fie în acord unul cu celălalt, le-au asigurat o afirmare măcar publicistică de vedete, pe care nu au dobândit-o prin poziția în Universitate, deși o meritau.

Istoria... lui Marian Popa, considerată de unii doar un document scandalos, înseamnă cea mai amplă cuprindere a literaturii române în comunism, în lagărul dinlăuntru, dar și din afara lui, a scrierilor de propagandă a regimului, dar și de opere scrise în ignorarea ei, eventual mai demult sau indiferente față de ce s-a întâmplat atunci, prelungind scrisul românesc de dinainte de înălțarea Cortinei de fier; importanța acestei realizări l-ar fi obligat pe succesori să țină seama de ea.

În schimb, N. Manolescu își surprinde cititorii prin afirmația că nu există istorii literare, de aceea el și-a înfăptuit o intenție mai veche, după câteva decenii. În realitate, în comunism s-au redactat în regim oficial sau semi-oficial mai multe istorii, căci ele aveau un caracter normativ, obligatoriu pentru școlile de toate gradele și pentru informarea dirijată a cetățenilor. Pe lângă o serie de studii parțiale (de tipul celui *Literatura română de azi*, 1965, la care coautor, pe lângă D. Micu, a fost însuși N. Manolescu) să semnalăm ca pe o reușită în linia mari *Istoria* în trei volume, scoase de Institutul G. Călinescu al Academiei R.S.R. și care se oprește la epoca imediat post-junimistă; cu toate carențele „marxismului” său de bază, e o lucrare bine documentată care pentru numeroase capitole poate fi consultată și azi.

În această situație se află și *Literatura română între cele două războaie mondiale*, de marele critic al comunismului Ovid S. Crohmălniceanu, care iscălise și cărți didactice de îndrumare; acuma „atacă” o perioadă pe care un E.

Lovinescu sau G. Călinescu o trataseră altfel și criticii „foiletoniști” o examinaseră și o clasificaseră în mare măsură în elaborări temeinice valabile și azi.

Un foiletonist prin temperament și vocație, dar și un călinescian prin aderență simpatetică (căci, practic vorbind, nu a putut fi studentul lui G. Călinescu) a fost în momentul acela favorabil unei mari deschideri, pe care și Manolescu și ceilalți critici non-marxiști mai tineri sau mai vârstnici l-au transformat într-o adevărată explozie liberistă; el a trebuit să facă față noilor apariții dar și a celor „uite”, prin aceasta operând o inevitabilă revizuire. Desigur că toată această răsturnare de perspective n-a fost opera unor tineri izolați pe care azi să-i înmănușăm într-o „generație” cu numele momentului de afirmare, adică a părții secunde a anilor '60; ar fi greu să-i ignori pe un Ion Negoitescu, C. Regman, Șt. Aug. Doinaș, N. Balotă și chiar Mircea Zăciu care a părăsit oportun erorile sale mai vechi. (În fine, dacă mi-e permis, eu aș adăuga și susținuta mea activitate de foiletonist, mult solicitat în această calitate și care am la activ zeci și sute de articole pe care le-am adunat în patru volume, modest intitulate *La sfârșitul lecturii* (1973-1993) și care, printre glose, eseuri de felurite specii, numără și pagini de revizuire, în spiritul criticii interbelice, independente cât mai mult de programele și susținerile oficialităților.

(Am fost un aliat, fără să mă declar, al celor care luptau pentru o câțime cât mai mare de adevăr, indiferent de trecutul lor „recent”, de care ei nu voiau să-și amintească; a fost în firea lucrurilor și mai ales în firea mea și nu țin de aceea să mă și laud.)

Dar în ultimii ani ai nebuliei regimului lui Ceaușescu s-au petrecut o serie de evenimente care au tulburat și mai mult cursul istoriei noastre amărâte și pe care eu, tot menționându-le, mă mir că un istoriograf și martor de talia lui N. Manolescu nu le tratează în mod deosebit. În primul rând, e faptul că la investigația, se pare, a „Tovarășei” s-a pornit o campanie de distrugere a cercetării științifice fundamentale, a Academiei, a Universității etc. sectorul umanist fiind amenințat cu desființarea; în acest timp, literatura a fost neglijată sub forma cenzurării, dar lovită în existența materială a producătorilor ei și a Uniunii lor, care se pretinsese „de breaslă”.

În afară de aceasta, un fapt de mare gravitate a fost plecarea masivă din țară în calitate de azilați politici sau exilați de bună voie a unei serii întregi de scriitori, mai ales dintre cei ce fuseseră atașați regimului și-l slujiseră inițial. În condițiile în care prelungirea șederii în Occident chiar cu forme legale era socotită un act suspect de dezertare, chiar de înaltă trădare, erau favorizați să publice și să se manifeste mai curând extremiștii de dreapta aflați în țară și reintegrați fără nici o rușine sub pretextul politicii „naționale” pe care o ducea marele Conducător.

Cum s-ar mai putea scrie și, mai ales, publica o istorie a literaturii din timpul comunismului, dacă ești obligat să elimini figurile cele mai variate sub pretextele cele mai contradictorii? Adică pe un Petru Dumitriu și Ilie Constantin (cap de serie pentru generația „șaizecistă”), pe Al. Mirodan și, parțial, pe A.E. Baconsky, pe Const. Virgil Gheorghiu și pe Gabriela Melinescu, apoi pe Paul Goma, dar și pe Radu Tudoran sau Gib Mihăescu, pentru unele scrieri a căror acțiune se petrece în Moldova, pe malurile Nistrului. Cum e cazul și al nefericitului Titus Hotnog, dar și al lui Al. Robot.

Iată de ce am salutat marea *Istorie* a lui Marian Popa, indiferent de unele obiecții și rectificări sau completări de lacune. Așa cum am mai spus, e singura carte căreia i-am închinat 5 (cinci) cronici, înfrângându-mi inaptitudinea pentru acest gen de critică de întâmpinare. Indiferent că persoana autorului ar fi cuiva mai mult sau mai puțin antipatică, *Istoria* sa rămâne cea mai completă prezentare a literaturii române între limitele 1944-1989 și următoarele, cu o scădere a interesului față de ultimele apariții la care autorul, plecat din țară, n-a asistat și asupra cărora s-a pronunțat din informații indirecte.

...Ceea ce cred că îl apropie încă o dată de N. Manolescu și de evoluția acestuia în anii ce au urmat Eliberării noastre din Decembrie 1989.

Cât despre criticii și istoriografii comuniști, ei s-au mobilizat și s-au grăbit să publice lucrări prin care omologau și întăreau „valorile” și câștigurile din timpul celui regim, începând cu stalinistul D. Micu, un veteran care, înfruntând vântul și valurile, e și acum în plină activitate; a scos o *Istorie* se pare, în două volume și promite să continue, ceea ce înseamnă că, în stilul său plăvănesc și compulsativ, versiunea următoare va avea cel puțin zece volume. Iar Ion Rotaru și-a completat o mai veche *Istorie...* după care, în chiar ziua lansării, s-a întors acasă și și-a dat duhul.

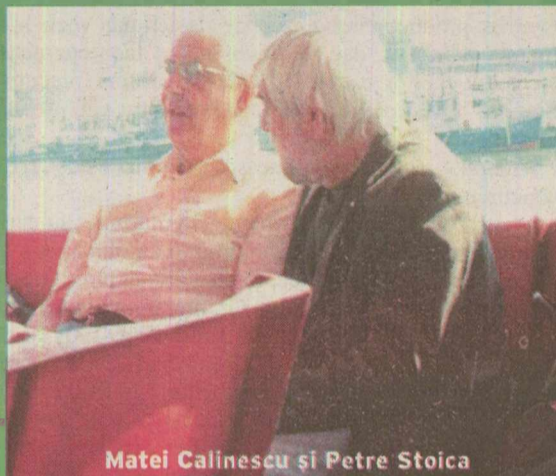
...Așadar, un erou al muncii socialiste.

Matei CĂLINESCU: Numai marii scriitori sunt și mari critici

LEO BUTNARU

Dumitru Tepeșneag, Mircea Martin, Matei Calinescu și Cornel Ungureanu

Matei Calinescu și Petre Stoica

Interviul cu regretatul Matei Calinescu a fost antamat de autor cu ocazia întâlnirii scriitorilor români de pretutindeni deslășurată în țara noastră în vara-toamna anului 2002. Aflați împreună într-un grup de scriitori pe o ambarcațiune care îi ducea în Delta, Leo Butnaru i-a propus un dialog cunoscutului critic și romancier. Matei Calinescu a acuzat însă pe moment o stare de oboseală accentuată și cei doi au convenit să realizeze interviul on line, pe baza unui chestionar pe care gazetarul ad-hoc i l-a expediat interlocutorului său la Bloomington (SUA).

Textul rezultat a fost publicat în nr. 1/2003 al revistei Sud-Est care apare la Chișinău. Il reproducem pentru iubitorii de literatură din România cărora dispariția lui Matei Calinescu le-a produs o adâncă și justificată durere.

Stimate domnule Matei Călinescu, în 1977 aveai 43 de ani, erai autorul a mai bine de zece cărți de critică literară, poezie și al romanului-eseu *Viața și opiniile lui Zacharias Lichter*, autor de prefețe și studii introductive la volume de N.D. Cocea, Ion Minulescu, J.B. Priestley, E.A. Poe, D.H. Lawrence, Samuel Butler, Arnold Hauser, erai alcătuitor de ediții de autor și antologii, laureat al Premiilor Uniunii Scriitorilor, Academiei, Asociației Scriitorilor din București... Despre toate acestea și altele, în *Dicționarul de literatură română contemporană* editat de Marian Popa în 1977 nu se spunea însă un cuvânt, măcar. Mai mult, *Dicționarul* nu înregistra nici chiar numele dumneavoastră. Atunci, vă interesa acest lucru, vă afecta cumva?

Întrebarea despre Marian Popa mă amuză: în prima ediție a *Dicționarului* său, cea din 1973, numele meu figura (autorul mersese cu bunăvoință pînă acolo încît îmi comunicase includerea în volum înainte de apariția sa); în a doua ediție, lărgită și adăugită, fusesem eliminat, pentru că, bănuiesc, autorul n-a mai avut posibilitatea să mă consulte, dar în mod mai probabil pentru că intrasem în inefabilitate (adică părăsisem România lui Ceaușescu și mă stabilisem în Statele Unite). De ce nu-l întrebați pe Marian Popa însuși, care pe vremea aceea lucra, între altele, la o instituție discretă – secția ontologie, subsecția ontologie ficțională – și el v-ar putea lămuri mai bine?! Mai ales că el însuși s-a desubstanțializat la un moment dat prin Germania. Oare dicționarul lui se mai putea consulta în bibliotecile publice în vremea cînd el era dispărut?

Înțeleg din presă că acum a reapărut cu o istorie a literaturii române de după 1944 în mii de pagini, dintre care unele ar fi servit și ca rapoarte secrete pentru instituția discretă de care am pomenit adineaori. Asta e: unii încetau să existe exoteric, dar continuau să existe (instituțional vorbind) esoteric, acoperit, invizibil. Oricum, încercarea de a ridica denunțul (un gen de scriere disprețuit, în general) la demnitatea de critică literară trebuie apreciată.

În 1977, în SUA, publicați volumul *Faces of Modernity*, apoi, peste un deceniu, *Cinci fețe ale modernității*, carte care va apărea în românește abia după opt ani. Eu, unul, am primit-o de la domnul Mircea Martin (la acea vreme, director al Editurii Univers) care o considera „o carte epocală”. Oricât ar suna de insolit, într-un atare context, solicitarea mea, vă rog să spuneți ceva despre utilitatea (sau inutilitatea, dacă e cazul...) criticii literare.

Istoria onestă de toate felurile – de la istoria ideilor și termenilor pînă la istoria notelor de subsol și a virgulei – e utilă, cred. Aș adăuga, însă: în măsura în care rezistă timpului. Critica literară e și ea utilă dacă mai poate fi luată în seamă după un timp – 20, 30, 40 de ani –, fie că e vorba de un volum teoretic, fie de o simplă cronică literară... Din ce se scrie curent în materie de critică, foarte puțin poate fi luat în serios chiar în momentul apariției. Critica zisă „de întâmpinare” întâmpină prea mult, nediferențiat și adesea cu omisiuni importante. Critica lite-

rară bună rezistă cam 40-50 de ani, poate chiar și mai mult, pe cînd o carte de istorie de calitate poate fi citită, ca și literatura bună, mult mai multă vreme. Un critic celebru acum o sută de ani, ca Émile Faguet, e azi aproape ilizibil. El – ca și alți critici reputați ai vremii – continuă să existe, sub identități diferite, prin fenomenul ventrilchismului post-mortem. Cunoscut cel puțin un avatar al lui Faguet în România de astăzi, un sub-Faguet, la drept vorbind, dar o autoritate critică și academică, contestată doar marginal, deocamdată, și mai cu seamă oral, mai rar în scris. Evident, există excepții, își spun criticii literari, și în ele ne punem speranța.

Sunteți omul și autorul care a avut fracturi de destin, însă care, în pofida a oricui, a perseverat în munca sa. Ar putea exista vreo putere sau împrejurare care să vă îndepărteze de vocația dvs. de scriitor?

Glumind, răspund: am rătăcit prin lume ca omul, am mers pe drumuri greșite, dar am perseverat insuficient de diabolic.

La vîrsta, experiența și... iluziile dvs., care vi se pare cel mai trist lucru – din lume, din America, din România?

Lucrurile cele mai triste – spre deosebire de cele tragice, monstruoase etc. – sunt cele care sfîrșesc prin a te face să rîzi. De exemplu, realismul socialist. De mult n-am ris ca acum doi-trei ani, cînd am dat peste o antologie a „poeziei noi”, revoluționare din România, datînd din 1953. Numele inspirator, numele magic, aș zice, era acela al marelui Stalin (poemele dedicate lui fuseseră compuse, evident, înainte de martie 1953, deși cred că antologia conținea și un bocet sau două, la fel de rizibile ca și imnurile sau odele). Poeme, cărți și chiar țări pot fi triste și, totodată, pline de umor. Ca-n versul lui Bacovia: „O, țară tristă plină de humor”.

...Dar cel mai frumos?

Frumusețea, rară cum e, se dispensează de superlativul relativ și chiar de cel absolut. Ea se dispensează chiar de adjectivul „frumos/frumoasă” și îi displac, în genere, epitele denotînd valoarea. E puțin lucru să spui despre o carte care ți-a plăcut că e frumoasă. Frumos e să spui ce ți-a provocat ție lectura ei, ce asociații și gânduri ți-a inspirat, ce întrebări te-a îndemnat să-ți pui, ce răspunsuri te-a făcut să respingi. Admirația extremă se exprimă adecvat doar prin citat sau prin comentariu microscopic. Aproape niciodată prin vorbe mari, în afară de cazul cînd acestea sunt cu adevărat enorme, tranșante și finalmente ambigue: „*J'admire tout, comme un brute*” îi spunea Baudelaire lui Hugo. Dar Victor Hugo era (după Cocteau) „*un fou qui se croyait Victor Hugo*”. Genul laudei e un gen poetic, nu critic: vezi exaltarea înaintașilor în Epigonii lui Eminescu sau pe cea a Craiilor de Curtea-Vechi în Protocol al unui Club Mateiu I. Caragiale de Ion Barbu.

Se spune că din momentul în care ne cunoaștem limitele, tindem să le depășim. Dvs. aveți limite în condiția de profesionist al scrisului? Sau cunoașteți toate tainele vocației și o puteți direcționa așa cum doriți?

Întrebarea e atît de dificilă încît mă ispitește să glumesc

iarăși. Ne cunoaștem totdeauna limitele, dar de cele mai multe ori vrem să le ascundem, nu să le depășim. Ele sunt greu de ascuns, ce ne-am face dacă am mai vrea să le și depășim?!

Cum treceți de la luciditatea pe care o cere critica literară la registrul poeziei, ca mister, uneori ca subconștient?

Registrul poeziei, cred eu, e mult mai lucid decît cel al criticii literare obișnuite, chiar de calitate. În ceea ce mă privește, ca să fiu sincer, nu cred că am atins vreodată nivelul de luciditate al adevăratei poezii; poate, numai pe alocuri în proză (dacă avea dreptate Novalis cînd spunea că proza e tot poezie...) și, poate, în două sau trei eseuri. Nu în cărțile erudite, de factură universitară. În poezia propriu-zisă am tins spre acel nivel cît m-au ținut puterile; am făcut poezie minoră, decentă, sper, dar nu mai mult decît atît. După aceea, pierzîndu-și limba, poetul din mine s-a sinucis.

Am cunoscut personal și îndeaproape doi mari poeți: pe Nichita Stănescu și pe Mircea Ivănescu. Luciditatea lor poetică era totdeauna uimitoare, în ciuda stărilor psihologice sau corporale prin care treceau. Ei ilustra perfect maxima lui Baudelaire: „*Inspirația vine atunci cînd vrei, dar nu te părăsește atunci cînd vrei*”. Evident, pentru asta trebuie să fii poet în toată puterea cuvîntului și să deții secretul actului volitiv cu efecte prelungite, incontrolabile, periculoase (căci o inspirație care nu te părăsește cînd vrei se apropie de nebunie).

Vă rog, domnule Matei Călinescu, în tripla dvs. ipostază, de teoretician, poet și prozator, să comentați următoarea aserțiune a lui George Steiner: „Un mare critic este uneori un scriitor dezamăgit. Un mare critic știe că el este umbra unui eunuc în comparație cu un creator. Credeți că ar scrie cineva cărți despre Dostoievski dacă ar putea scrie o singură pagină din *Posedații*? Cu chestia asta le-am dat eu peste nas multor contemporani de-ai mei din universități și de asta nu mă pot ierta”.

Steiner spune o prostie de om inteligent. Dacă el ar scrie azi o pagină din *Posedații* lui Dostoievski n-ar fi decît un mic dostoievskian, un imitator melodramatico-metafizic oarecare, de neluat în seamă. Unui imitator al lui „Dusty”, cum îi spunea răutăcios Nabokov, i-aș prefera oricînd cîteva pagini incitante din Tolstoi sau Dostoievski, cartea cu care a debutat Steiner însuși. În termenii lui Borges, despre care am purtat recent un dialog cu Călin-Andrei Mihăilescu, mai interesant ar fi cineva care ar vrea să-l rescrie literal pe Dostoievski, precum Pierre Menard pe Cervantes: atunci, comparînd același pasaj în cele două versiuni absolut identice, dar produse în epoci diferite, s-ar putea constata diferențe uriașe, nebănuite, revelatoare! Numai așa ar putea cineva, un contemporan, chiar să-l egaleze pe Dostoievski, cum Menard îl egalase, fie și numai într-un paragraf, pe Cervantes!

Cît despre metafora criticului-eunuc, e mai rea decît o prostie de om inteligent: e un clișeu. Nu cred că scriitorii ratați devin critici; după cum nu cred că criticii ratați devin scriitori. Numai marii scriitori sunt și mari critici. Cred, împreună cu Oscar Wilde, în critica creatoare: orice adevărată operă de artă e, implicit, și o operă critică, fie ea invizibilă pentru ochii nepregătiți.

Altfel, există critici decenți, serioși, inteligenți – capabili să spună multe lucruri interesante, dar și tot felul de prostii de om inteligent și chiar să repete, fără să-și dea seama, clișee dintre cele mai obosite.

Ca artist și teoretician, vă puteți planifica proiectele și trasa perspectivele?

Sunt un adversar al planificării – de la economie și pînă la poezie: rezultatele ei nu pot fi decît catastrofale. Prevederea, anticiparea dificultăților, persistența sunt altele. Disciplina e și ea altceva: e capacitatea de a duce un proiect bun pînă la capăt și de a abandona cît mai repede un proiect greșit, nepotrivit, excesiv de ambițios sau de modest. Proiectele bune sunt creații ale curiozității, ale energiei personale care se angajează total în jocul poetic (incluzînd deopotrivă poezia și poetica), ale instinctului de explorare. Spiritul de planificare n-are aici nici un rol.

Harul scriitoricesc scapă legilor obișnuite, es-timărilor comune?

În chestiunea harului nu pot da, din nefericire, decît un răspuns tautologic: harul e har e har (parafrazînd celebra tautologie a lui Gertrude Stein, „a rose is a rose is a rose”). Nu știu de unde vine și nici nu sunt sigur că-l pot recunoaște imediat. Poate doar cu timpul. Cu timpul însă îl vor recunoaște tot mai mulți. Oare trebuie să ai har ca să recunoști de la început harul?

Marko SOSIČ (Slovenia):

Se cultivă minimalizarea țărilor mici

IOLANDA MALAMEN

Marko Sosič, v-ați născut la Trieste, dar faceți parte din comunitatea slovenă care este naturalizată acolo de secole. Cum rezumați istoria acestui străvechi exil?

Slovenii sunt un popor autohton care trăiește acolo de 500 de ani, întâi sub Austria, și, din 1918, sub Italia. Atunci, din păcate, începe și tirania fascismului. La începutul secolului 20, când a fost instaurat fascismul, erau mai mulți sloveni în Trieste, ca în Lublijana. Erau organizați, au avut un mediu cultural important, dar, în 1920, fasciștii au ars tot ce exista și le-au interzis limba maternă, timp de 25 de ani, până la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

Acum, ca minoritate, încep să se ridice la un nivel cultural și economic oarecum peste medie.

Ca om de teatru, ați încercat să schimbați ceva, în mod deosebit?

Am încercat, în primul rând, să deschid teatrul și spre italieni. A fost foarte greu, pentru că am mers cumva împotriva slovenilor care au tendința să se închidă. Într-un fel, am mers împotriva poporului meu, căutând să fac cât mai vizibilă această comunitate. Ce este cel mai tragic este că această minoritate s-a împărțit, la rândul ei, două părți: una catolică și alta laică, de stînga și aceasta, în contextul Italiei lui Berlusconi, ei o duc mai greu, existând multe probleme.

În schimb, în Slovenia, nivelul de trai este unul dintre cele mai ridicate din Europa.

În ce-i privește pe sloveni în general, ei s-au ridicat din punct de vedere economic și au obținut anumite rezultate, după ce s-a consti-

Marko Sosič s-a născut la Trieste în 1958. Absolvent al Academiei de Teatru și Film din Zagreb. A regizat numeroase spectacole în Slovenia și Italia. A început să scrie proza în anii 1980. Director artistic al Teatrului național sloven din Nova Gorica. Din 2005 este directorul Teatrului sloven permanent din Trieste. Nominalizat la premiile Preseren și la premiile Kresnik. Premiul Resurrection pentru nuvela *Balerina*, *Balerina care a primit premiul special Umberto Saba și premiul Citta di Salo*, 2005. Nuvela a fost propusă pentru premiile Strega Europeo în 2007 de către PEN-Clubul sloven.

tuit Slovenia ca stat. Înainte, minoritatea slovenă era tratată ca fiind parte organică din Iugoslavia.

Cum sunt legăturile etnicilor sloveni din Italia cu cei din Slovenia?

Slovenia o ajută foarte puțin și are legături foarte slabe cu această minoritate.

Cultural vorbind, cum i-a asimilat Italia?

Trieste este un oraș special, specific. N-aș putea spune că între sloveni și Italia ar exista legături cu accente negative, dar, trebuie să menționez că în Trieste situația este una specifică. Există o anumită tendință naționalistă (fiindcă Trieste trebuie să fie un oraș italian), dar, pe de altă parte, el nu a fost niciodată un oraș pur italian, ci a fost italianizat cu cetățeni din centrul și sudul Italiei, după Primul Război Mondial și, apoi, în timpul fascismului...

Continuă și azi această italianizare?

Da, și în zilele noastre unii o mai fac cu mare zel. Partea intelectuală a orașului Trieste este însă mult mai deschisă și cooperantă și cu ce nu este italian din moși strămoși...

Vă aflați ca invitat la un festival de literatură, în calitate de prozator, ale cărui scrieri au fost apreciate și premiate. Mai credeți că literatura e un drum de urmat în momentul de față?

Eu pot să răspund doar personal la această întrebare. Poate că o să fiu puțin patetic, este părerea mea personală, dar eu nu am altă posibilitate, decît să cred. Și asta este o nevoie a mea, o nevoie a mea în contextul în care trăiesc, ca să-mi pot construi în acest fel lumea mea. Așadar, cred cu toată ființa că n-aș putea vreodată să mă dezic de ea.

Oferă această Uniune Europeană, pe lângă mulțimea de lozinci exprimate cu seninătate, și daruri?

Un scriitor și profesor atât de solicitat precum sînteți, mereu presat de inevitabila criză de timp, citește doar capodopere, cărți importante sau și volume întimplătoare?

Nu citesc/recitesc doar capodopere, ar fi îngrozitor. Citesc mult la întâmplare, după cum mă duce curiozitatea. În cazul multor (dar nu al tuturor) best-sellers(-ilor), simplul fapt al încetinelii lecturii îmi diminuează curiozitatea față de text; cunosc for:nula, știu ce va urma, cu lupa atenției nu descopăr mai nimic interesant la nivelul micilor detalii. Iar micile detalii sunt extrem de importante pentru mine. Dacă aș citi mai repede, le-aș putea ignora absența și aș fi răsplătit cu alte plăceri, mai umane, pe care le poate oferi (para)literatura și chiar kitsch-ul literar.

Distinse domnule Matei Călinescu, iată, aici, la Chișinău, rostesc (scriu) acum verbul „a risipi”, pe care, peste multe fuse orare și mii de kilometri, Internetul vi-l aduce pe ecranul ordinatorului acolo, în Bloomington, în SUA. În clipa în care îl citiți, la ce vă gândiți? Ce gânduri și sentimente vă trezește ad-hoc acest „a risipi”? E un verb latent – dramatic, nostalgic, dureros, cum e... ?

gil și ea atrage, cum e firesc, un dispreț endemic față de cultură.

Acest fenomen există, într-adevăr, în întreaga Europă și, mai ales, se cultivă minimalizarea țărilor mici. În fapt, ele sunt mai culte decît cultura de astăzi din Europa și e posibil să fie vorba de un complex.

Acum o să vă adresez o întrebare rea, pentru care îmi cer aprioric scuze: știți cu adevărat în ce cultură vă aflați, în aceste zile?

Primul contact cu România a fost printr-un prieten, scriitor, pe cînd aveam 18-20 de ani și eram înnebunit după teatru. El mi-a vorbit pentru prima oară de Eugen Ionesco. În 1989, am urmărit în direct la televizor Revoluția română. Am un prieten, regizor italian de renume, care a părăsit Italia tocmai din cauza politicii culturale și a venit pentru o vreme la București. Și el mi-a vorbit foarte mult despre România, în timpul unei călătorii făcute împreună. Mi-a spus ce bogăție de poezi are și ce literatură de valoare. Acum o lună am venit în România și m-am întîlnit cu directorul Teatrului Național București și cu actorul-director, Ion Caramitru. Ne-am înțeles asupra unei vizite la Trieste, la un festival care va uni multe teatre din Est, inclusiv din Turcia, Rusia și România. Am ajuns la București prin Macedonia și Bulgaria, după ce condusesem 12 ore. L-am rugat pe un taximetrist să mă ghideze, eu mergînd în spatele lui, la volanul mașinii mele, pînă la Teatrul Național, unde am și văzut, de altfel, un spectacol foarte bun.

În afară de faptul că sunteți un cunoscut om de teatru și prozator, scrieți și dramaturgie?

Pînă acum m-am rezumat doar la a fi om de teatru, poate și dintr-un complex. Cunosc atît de bine mecanismul teatral și știu foarte bine ce înseamnă o piesă proastă, încît nu am avut curajul să devin și autor dramatic. Poate dacă aș fi director artistic la mai multe teatre, aș căpăta curajul sau rutina de-a scrie și teatru.

Ce v-a frapat la un prim contact cu România?

La o primă vedere, acum o lună, cînd am venit în România, am simțit în mod plăcut o energie specială care nu există în Vest.

Neptun, 14 iunie 2009

Mulțumiri Marianeî Dan pentru ajutorul dat la realizarea dialogului

Aveți, cumva, superstiții literare? Ca scriitor, dar și ca cititor...

Ciudad, n-am decît superstiții extraliterare și din ce în ce mai puține. Cînd eram tînăr îmi inventam superstiții, îmi cream mici tradiții private (de pildă, îmi interziceam anumite itinerarii, îmi impuneam anumite ocolșuri, mi-era frică de anumite cuvinte și le evitam etc.). Era un fel de joacă.

Îl întreb pe criticul, dar și pe prozatorul Matei Călinescu: în ale prozei proaste (române sau americane – dacă o citiți, firește...), ce vă scoate cel mai mult din fire?

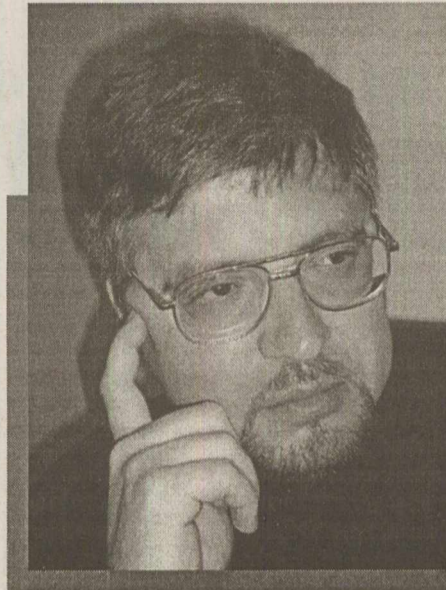
Consider un mare defect incapacitatea mea de a citi cărți proaste, bunăoară romane lungi de pe listele de best-sellers, literatură așa-zis „de gară” sau de aeroport etc. M-am obișnuit cu lectura lentă și nu mă mai pot dezobișnui de ea. Citite repede, romanele proaste pot deveni foarte bune, în sensul că te pot „ține”, te pot „transporta” în altă lume, te pot face să te uiți pe tine însuși. Îmi lipsește, din păcate, flexibilitatea de care aș avea nevoie ca să trec firesc de la un gen la altul, de la lectura dificilă și ultraatentă, cu lupa, la o lectură mai relaxată, mai plutoare, mai plăcută.

Verbul „a risipi”? Ce-mi sugerează? Multe, de la „Întoarcerea fiului risipitor” la bogății risipite; de la sensul arhaic-melancolic „de a ruina” („turnul în risipă”) la a (se) împrăștia („se risipește ceața”), la banalul „a cheltui prea mult”. Dar de ce îmi puneți această întrebare? M-ați făcut foarte curios și v-aș fi recunoscutor dacă ați include răspunsul în versiunea tipărită a întrebării.

Mă ispitise umbra unei triste prezumții că pentru noi, românii, acesta ar fi un verb-stigmat. Să dea Domnul să nu fie așa... Dar, a insista în decelarea/explicarea lui „a risipi” ar însemna să relansăm dialogul nostru. Poate, cu altă ocazie, legată, să zicem, de speranța că, în iunie 2003, veți veni la a cincea întîlnire a scriitorilor români din întreaga lume, care va avea loc în Basarabia. Până atunci, vă asigur de toată simpatia și înalta noastră considerație. Așadar, vă așteptăm la Chișinău.

Sper și eu...

Adrian BUZDUGAN

Data și locul nașterii: 22 aprilie 1971, Huși;
Studii: 1985-1989 Liceul „Cuza Vodă”, Huși, profilul Matematică-Fizică; 1995-1999 Facultatea de Filosofie, secția Filosofie, Univ. „Al. I. Cuza”, Iași; teza de licență „Re-definirea umanului la Martin Heidegger”;
Profesor de științe sociale, învățământul preuniversitar, Brăila;

Povestiri și articole publicate:

- cronică de film în „Obiectiv” și „Rafturi”, Brăila (în curând, și în „Nautilus”); pamflet/eseuri de atitudine în „Oglinda literară”, Focșani; „Idearul” - „Dominus”, nr. 11/2007, Galați; „Luneta lui Ropa” - „Dominus”, nr. 3/2008, Galați; „Caietele lui Mossow” - „Dacia literară”, nr. 4/2008, Iași; „Idearul” - „Viața românească” nr. 8-9/2008, București; „Antilumea” - „Viața

românească”, nr. 10/2008, București; „Capela excomunicațiilor” (fragment) - „Oglinda literară”, nr. 11/2008, Focșani; „Bliul” - „Vatra”, nr. 1-2/2009, Târgu Mureș; „Antilumea” - „Helion”, nr. 1-2/2009, Timișoara; „Hypocrația” (fragment) - „Oglinda literară”, nr. 3/2009, Focșani; „Soarele răsare-n asfințit” - „Nautilus”, nr. 4/2009, București; „Caietele lui Mossow” - „Dominus”, nr. 4/2009, Galați; „Capela excomunicațiilor” (text integral) - „Nautilus”, nr. 5/2009, București; „Rotoghila” - „Nautilus”, 2009, București; „Zborul cantalogului” - „Viața românească”, nr. 8-9/2009, București.

Premii:

Premiul II pentru povestirea „Antilumea” la concursul de proză scurtă HELION, decembrie 2008

În după-amiaza aceea, Tania Melek m-a făcut să mă decid să intru în cursa pentru președinție. Avea dreptate! Nu trebuia neapărat să fiu om cu cultură sau foarte logic în gândire! E lucru demonstrat, că cei inteligenți și onești ajung maxim în funcția de ministru și asta pentru nu mai mult de un mandat (căci îl lucrează ceilalți și-l scot din sistem).

- Și ce să bag la C.V., Pufi? Terminasem și eu o particulară ca și ceilalți oameni mai modești la cap... Din contractul reciproc avantajos (profesorii nu mă vedeau - eu nu învățam nimica) mă căpătasem cu o diplomă în nematologia aplicată în chimia stereometrică. Bineînțeles că nu mă numărasem printre cei doi studenți buni pe care îi dă anual facultatea! În generația mea, unul ajunsese asistent, celălalt administrator la o școală... câștigau amândoi la un loc sub salariul unei femei de servicii de la orice bancă.

- Ce naiba, mă! Trebuie să fii isteț și să ai un pic de ambiție! Atât! De bani, relații, haine, celelalte...se ocupă cei cu care vorbești să te pună!

- Că bine zici! Chestia asta pica bine de tot, și-așa intrasem în șomaj și nu prea știam de ce să mă apuc... Nu era ideea mea, dar începuse să-mi placă!...

M-am dus la ăia într-o marți. M-au măsurat, m-au cântărit, mi-au cerut să se uite pe fișa medicală. Mi-au pus câteva întrebări.

M-au băgat în Partidul Noua Biruință, ăla care avea însemnul electoral o nicovală cu niște cozi de lalele-n cruce, și-n două săptămâni m-au făcut vicepreședinte pentru că făcusem armata în timpul revoltelor muiate-n lovitura de stat din '89. I-au legat apoi o tinichea de coadă lui Pavel Ciurci și m-am pomenit peste noapte președintele partidului aflat la guvernare. A fost un joc să câștigăm alegerile din noiembrie!...

- Gata, poți să faci orice, în afară de astea! și mi-au întins o listă. Erau, ce-i drept, câteva interdicții și obligații. Puteam însă să fac aproape orice: să mă dau cu sania, să mă duc la Durău sau în Maldive, să fac abuzuri sexuale, acte de discriminare, să interzic circulația pe unde vrea mușchiul lui Costică!... Comportamentul agresiv și declarațiile de război intrau la recomandări.

- Păi cum dom'le, și nu e periculos?

- Ce-ai, nene? Lupti matale?

- Nu...

- Atunci?

Nu e dificil să conduci. Chiar nu e dificil deloc! Azi mă duc la pescuit.

Cum aveam timp din belșug, în primul rând m-am gândit să fac ceva pentru învățământ, educație în general... Am convocat sindicatele, dar ăștia m-au rugat să nu care cumva să schimb vreo ceva! Schimbările trebuie să fie mereu aparente, să nu încurce procesul de producție a idiotilor la scară industrială, forța de muncă atât de necesară unei economii aflate în plină dezvoltare. Mi-au spus că ei sunt de fapt a cincea putere în stat, imediat după presă, care continuă în mod nejustificat, consideră ei, să dețină monopolul pe idiotizarea în masă.

Voi elimina totuși plantele transgenetice și MDM-ul, instaurând la schimb un strict control demografic. O prioritate națională va fi exportul mașinilor de cules struguri și a mandolinelor pentru a realiza la timp redresarea balanței comerciale deficitare.

La Industriilor l-am băgat pe Kalfa, singurul nepot. Zecele pe linie de la Latină îl recomandă, așa că i-am dat o sârmă premierului. La Externe n-a vrut, că are rău de avion!... Cătorva prieteni le-am făcut culoar să mă ajute, în rest am fost împotriva nepotismelor! Nu mai suntem pe vremea papilor care doreau cu orice preț ca puterea să rămână în familie!

Am avut un vis! Visam că eram mic și vroiam să cumpăr Pământul. Auzisem că nu te-ntreabă nimeni cum faci primul milion, iar restul e o bagatelă! Afacere după afacere, până angajezi pe alții să-ți facă banii. Trebuie să recunosc, însă, că este o variantă puerilă, costisitoare și, în plus, foarte obositoare! Mult mai simplu e să-l cucerești! Vorba pictorului ăluia, Rousseau, care zicea că proprietatea privată își are baza în ig-

noranța și lașitatea celorlalți. Ei bine, nu pot fi socotit vreo deșteptăciune, dar nu sunt laș! Așa că de ce să nu iau înapoi ce a luat altul abuzând de indolența turmei?

Consiliul celor Doisprezece a fost de acord cu intenția mea. Au spus că un război pică bine în perioadă de recesiune!

Măine declar război Americii, mai precis Statelor Unite! Merită și ele un război pe-acasă pe la ele... Construcția unei flote de zeppeline ar dura foarte mult, așa că m-am gândit mai degrabă la o invazie cu bărci pneumatice, invizibile pe sub radar!

Am vorbit cu Washington-ul.

- Băi, frate! Nu suntem avantațați geografic! Putem veni doar cu bărcile! i-am zis eu lui Thomas Loggerhead.

Mi-a răspuns că ideea e bună și că se pot câștiga bilioane. Numai să venim mai pe seară, ca să nu ne încurce cineva cu debarcarea furișată.

Toată lumea greșise când se gândise la un război de uzură, generalii și chiar eu, deși mi-e greu să recunosc! Boston, Orleans, Chicago cad pe rând. Războiul va fi câștigat deci în mai puțin de șapte zile. Problema este că nu m-am hotărât cine anume urmează! Canada sau Mexicul?

Racla lu' Caracla

Le voi ataca prin încolțire. Pe amândouă.

Când au auzit că „omul care a cucerit America” se îndreaptă spre sud, Venezuela, Columbia, Peru, Ecuador, Guyana Franceză și celelalte, au capitulat fără să le declar război. Bi-insulara Trinidad-Tobago în schimb, de buzunar din Marea Caraibilor, ne-a declarat război, întrucât este interesată de reconstrucțiile gratuite de după bombardament... Armand Flax, viitorul ex-președinte, m-a sunat și și-a cerut scuze în mod oficial, cu rugămintea să n-o dinamitam cu totul!

În Rusia poți să câștigi doar bucată cu bucată. Câștigi, te-oprești. Câștigi, te-oprești. Și tot așa! Am să-mi notez chestia asta în extrasele mele machiavelice! Deci până una-alta, nu am timp de Rusia!

Mă gândesc să alipesc și Africa. Dar asta la modul serios! S-o trag puțin mai în sus, spre bătrânul continent. Foștii președinți de pe-acolo au fost de-acord, în plus, se va dezvolta și turismul. Mi-au trimis chiar un pachet cu bunătățuri tradiționale, pliante și vor să fac lobby pentru sloganul: „Înapoi, la origini!”

Ca să păstrez pământul cucerit, trebuie să țin oamenii ocupați! Savanții, în loc să mai stea degeaba și să se chiorască la stele, sunt prinși acum în chestia asta cu Africa... Șomerii vor dispărea! Ei vor fi gardienii bine plătiți ai noilor închisori necesare, iar pensionarii, LA MUNCĂ!

Rămâne însă o categorie ca un puroi!...

La primul și ultimul Congres al Artelor, în loc de discursuri sfărăitoare i-am luat din scurt:

- Mă, artiștii tre' să facă ceva util! Cu ce ajutați voi societatea?... Moralmente mă refer!...

- Dar, domnule președinte, doar nu clădiți o cetate platonice! Reclădiți un imperiu! Schimburile interculturale din artă trebuie să se producă organic. Impunerea unui șablon ar face ca arta să...

- Nu mai pot eu de'arta voastră! Cum zicea neamțu' ăla... asta-i doar o alternativă curatorie la realitate! Uitați cum stă treaba!...

I-am pus să-mi facă niște statui de-a-ntregul, portrete, poezii de pus pe imn, să-mi scrie și niște chestii stil „Gândirea împiedică acțiunea”, „Binele trece prin rău”, „Prostia care nu-i înșelătoare persistă”, „Nu regret nimic din ce-am făcut!”, „Credința nu se bazează pe religie, ci invers”, „Și mijlocul e un scop!” etc., ca posteritatea să mă știe ca pe vechii împărați

romani, destoinici și culți.

- Păi unele mai apar și în alte scrieri...

Nu!... Parcă erau copii!

- Luați și le distrugeți pe cele în care mai apar!

- Păi, multe fac parte din patrimoniul universal...

- Bani nu importă pentru mine! i-am făcut să răsufle ușurați pe cei mai mulți dintre ei (cei care nu au făcut asta, au fost filmați și Siguranța se va ocupa de ei). Important este ca treaba să fie bine făcută!

Din respect pentru Caracalla, celebrul împărat roman, m-am gândit să mă autointitulez Caracalla al II-lea. L-am chemat pe consilierul pe probleme istorice, care s-a arătat foarte încurcat.

- Ce mă-sa, mă! ăștia-i fac urmași și lui Christos, și voi nu sunteți în stare să stabiliți o linie genealogică între mine și Caracalla?

Cum Marcus Aurelius Antoninus fusese un neobosit paznic al Imperiului, i-au găsit în cele din urmă o aventură la Porolissum, care a degenerat în timp, intersectându-se cu arborele stufos al ascendenților mei după tată.

Ca să-mi zică cel Mare sau Sfânt, am declarat scientologia religie de state. Avusesem de ales între Bahai și ea, însă am hotărât că Biserica Scientologică sună mai bine. În plus, mai ies și o groază de bani din confiscările posesiunilor de-acum fostelor Biserici. Ce naiba! Cetățenii trebuie mulși permanent doar de mâna fermă a statului! Intrușii din branșă trebuie să dispară!

Țopârlanii îmi zic Caracla în loc de Caracalla! Așa îi spuneau și lui Hohenzollern, Hohăntol, lui Pazvantoglu, Pazvante... Am conchis că nu mă deranjează; ar fi ipocrizibil și absurd să mă deranjeze stupiditatea prostimii, odată ce o cultiv!

Nu ș' ce părț am tras înspre Coran, că m-au belit fanaticii ăștia! Când am fost într-o vizită de recunoaștere în Orientul Mijlociu, mi-au băgat niște otrăvuri în niște fructe de-ale lorodii, și simt că mă ia ca pe Persephona... Oricum, m-aș fi așteptat să mă asasineze ca pe înaintașul meu, să fie așa, cantre bărbați... de-asta am tot purtat un costum din kevlar pe dedesubt... Am pus să radă toată Asia, până-n China și Japonia. Nu ca represalii, ci așa, din principiu! Trebuie să distrugi ce nu poți să ai, dar poate avea dușmanul tău!

Cum nu există antidot, tot fac experimente pe mine în baza unui acord smuls sub delir.

M-au declarat inapt și m-au îndepărtat constituțional de la putere. Sigur e mâna lui Daniel...Lucreșcu sau nu-ș' cum - escu. Na, că îmi pierd și memoriile!

Tot ce am clădit se fărâmițează! Aș vrea să le strig măcar: „Bă, aveți grijă!”, dar am și o mască pe figură, pe care mi-o scot doar noaptea târziu, pentru a-mi administra niște soluții anticorozive.

Mă țin conectat prin tot felul de tubulețe și sârme la o groază de aparate. În mijloc, într-o cupolă sferică, înclinată la 62°, stau eu. Tot sistemul ăsta este așezat într-un fost pavilion expozițional.

La vizitatori le-a dat drumul acum o lună. Intră pe dreapta și ies tot prin dreapta, după ce fac un cerc, două sau câte poftesc în jurul Meu. Pe unul l-am văzut rotindu-se o zi întreagă în spirală; am crezut că-i un admirator fanatic, dar, când a ajuns foarte aproape, am auzit că mârâia.

Se apropie un cuplu. Îi însoțește aleatoriu un junior pe o tricicletă. O mână pe ghidon, una-n nas.

- Uite, mămică! Racla lu' Caracla!

Stupid micuț! Să nu-i dai una? Pot să ridic doar degetul...

Veteranii de obicei scupă, noii conservatori prind să bocească... numai femeile întristate se-nchină. Văd că Sfântul Caracalla al II-lea se tot duce!...

DOI POEȚI DIN ROMAGNA

În traducerea și prezentarea lui ADRIAN POPESCU

Doi prieteni vechi, primul laureat al mai multor concursuri naționale, autor cu volume apreciate de un Franco Loi, celălalt un popular interpret la gitară, voce gravă, texte simple, dar esențiale, creștine, sunt prezentați acum cititorului român.

Dacă la Franco Casadei observarea atentă a lucrurilor din jur produce un declic sufletesc de mare finețe psihologică, la Stefano Pianori versul e net, concludiv, declarativ aproape. Franco e medic la Cesena, Stefano, farmacist,

ambii poeți știu că bucuria cea mai mare le-o oferă marca, aproape, la câțiva kilometri, întâlnirile comunione, unele chiar pe platoul cu stejari de la Madonna del Monte, abația benedictină, evocată aici. Și poate drumețiile montane, Dolomiții, unde m-au dus mai demult și pe mine, pe poteci riscante, dând apoi în luminișuri uluitoare, cu flora din care se extrag licorile verii alpine, sau prin galerii spăimoase, cum e cea de la Lagazuoi.

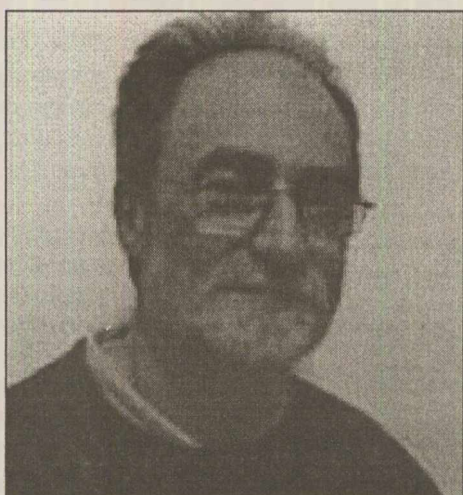
Un alt prieten, tot medic, Gabriele

Turci, și Annarosa ne-au invitat la Corvara, un fel de Predeal din Val di Badia, din Trentino Alto Adige.

Cesena mi-e familiară, de vreo 20 de ani, mai ales prin ei, dar nu numai. Oraș calm, ocolit de marile circuite turistice, cetate vestită, de altfel, din antichitate, cu o splendidă catedrală, din secolul al XIV-lea, cu o celebră fântână renașcentistă, cu Biblioteca malatestiana, unde sunt sute de manuscrise medievale, cu teatrul municipal, cu prietenii mulți, aici sau la Calabrina de Ce-

sena, unde Giordano și Piera au casa deschisă pentru noi, iar grădina mereu verde. Locuri minunate, vatră romană, unde veteranii de odinioară primeau parcele de teren, egale, pe acolo ne-am plimbat, de la o proprietate la alta, totul coerent, geometric trasat, o tablă de șah, dacă vreți, printre măslini și lămâi, gustând vinul local, Sangiovese. Soiul de vin din Romagna din care s-a băut recent, decent, și la decernarea Premiilor Uniunii Scriitorilor.

STEFANO PIANORI

DINTRU ÎNCEPUT

Tu ne-ai iubit, Doamne,
din începuturi de timp,
Tu ne iubești, Doamne,
chiar în clipa asta.

Nainte ca Tatăl să spună
„Să fie cer și pământ”
ne-a chemat, împreună
cu toate din timpul adânc.

„Adame, păcat să nu faci,
ape ai, râuri, copaci,
Eu te-am chemat din abis
unde vremea e abur și vis.

Totul sfârși-va, în fine,
Tu din nou vei veni,
mă vei duce cu Tine,
În adâncuri de timp.

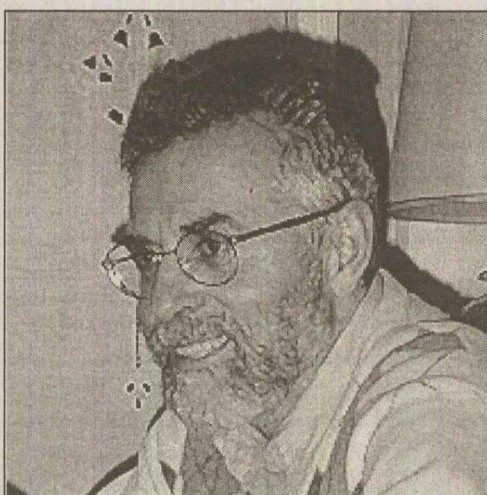
COMUNIUNE

Îți multumesc, Doamne, pentru că Tu ai vrut
ca eu să stau cu Tine la masă
pentru că mi-ai dat Corpul Tău de mâncare
pentru că în potir sângele Tău l-ai revărsat.

Doamne, pentru toate chinurile pătimate,
pentru toate lacrimile pe care le-ai vărsat,
pentru toate bucuriile pe care nu mi le-ai refuzat,

pentru toată iubirea pe care mi-ai dăruit-o.

FRANCO CASADEI

REÎNTOARCERE ÎN ROMAGNA

Bertinoro, trandafir de piatră,
la jumătatea colinei
deja se deliniază-n ceață
Cesena e prevestită de rotunjimea
absidală a Mănăstirii Muntelui, la Abație

cu povara memoriei mele
regăsesc urmele scurtăturilor
avutul, datul
inventarul unei inimi
între dealuri și mare
să scandez gesturi, gânduri

Romagna, pântec al copilăriei
Coajă de ou în zilele negre.

ȘI IARNA

Și iarna, soarele
pe ferestrele din față
devine dens într-un reflex,
orbitor de gri

se așa cum Dumnezeu
de multe ori se-ascunde și ne trimite
lumina sa înăuntrul orelor întunecate.

ACUM CÂND EȘTI ABSENTĂ

Te-am pierdut într-o seară, bătea vântul,
rămânc o pierdere-n mine,
acel aer proaspăt al trecerii tale pe lângă mine

depărtarea are un gust amar de rădăcini
păstrez o bufnitură de vâslă-n aer
deasupra mării goale.

NOUĂZECI DE ANI

Sfâșiată deplin armura,
au plecat cu toții,
în plinătatea care-ți răstoarnă memoria,
absențele se simt mai tare,
curentul horcăie la porți, focurile
s-au stins, unul după altul

pași târâiți de-a lungul zidurilor
să străjuiască ultima cărare,
se merge unde trebuie să se meargă...

Din volumul „Se non si muore”,
Ibiskos Editrice Risolo, 2008

Vânturile,
Valurile...

Cassian Maria Spiridon

ÎN CLIPELE NOASTRE SĂRACE

în anticameră / în negru / așteaptă
redactorii revistelor literare
nu e nimeni lipsă
vom porni de la zero le-am spus / înțeleaptă
va fi intrarea noastră în apocalipsă
în aceste vremuri eminentamente
electorale

deprindeți arta nostalgiei
fiindcă de sub pancarte
și afișe cu candidați
nimeni nu mai vede rostul poeziei
și grija permanentă pentru carte
și n-avem ce le face
așa că încercați
să scrieți degrabă
ca în clipele noastre sărace
sunteți liberi. La treabă!

Parodii

de Lucian PERȚA

Spațiul spiritual

MIRCEA GHITULESCU

Una dintre cele mai interesante cărți despre spațiul teatral care s-au scris în România este **În căutarea spațiului pierdut** de Octavian Saiu. Titlul are o cochetărie culturală cu trimiteri proustiană care „îi șade bine”, altminteri, teatrul nu și-a pierdut niciodată spațiul, dimpotrivă l-a reinventat până la exasperare, până la „spațiul vid”. Dar este o lucrare importantă pentru că ne vorbește despre spațiul teatral pe toate dimensiunile, de la spațiul material la cel spiritual, de la spațiul spectacolului la spațiul textului și viceversa. Este cuprinzătoare și abundentă în referințe culturale, extrem de bine ostentate. Un citat de pe coperta a patra ne lămurește scopul pentru care Octavian Saiu a scris prima sa carte între două călătorii cu avionul, două cursuri universitare, mereu între două pasiuni și două depresii, între România și Noua Zeelandă, cunoscând, desigur, sute de români și zeci de noi zeelandeze. În ce mă privește, citatul mi se potrivește de minune pentru că sunt adeptul implicării în „freamătul” spectacolului pe care nici o înregistrare video ce își propune să conserve acest obiect de artă atât de special care este teatrul nu va păstra sufletul, ci doar trupul acestuia.

Așadar, pentru Octavian Saiu, spațiul teatral nu este spațiul scenic, ci acesta plus sala de spectacole și aici, fără îndoială, descrierea operelor unor directori de scenă pentru care spectatorii sunt transformați în actori și sala de spectacole în scenă de teatru (Andrei Șerban, bunăoară) nu poate fi decât binevenită. El insistă pe antinomia, pe conflictul aparent dintre spațiul înțeles ca materialitate, ca sumă de limite materiale ce alcătuiesc un cadru, și spiritualitatea spațiului teatral care este nelimitată. Nu este vorba de un conflict, spune Saiu, ci de o armonie conflictuală, mai curând de o *coincidentia oppositorum*, cum ne învață gramatica latină când vorbește despre pacea dialectică a contrariilor.

O bună parte din volum, cam trei sferturi, nu este nici critică, nici teorie teatrală, ci critică literară pură, pentru că Saiu nu face altceva decât să interpreteze o bibliografie masivă care pornește de la *Poetica* lui Aristotel și ajunge la regizorii de ieri pe care autorul nu avea cum să-i cunoască direct, prin vizionare, ci, desigur, indirect, prin lectura unor referințe critice. Dar tocmai interpretarea bibliografiei este punctul său tare, pentru că el știe să citească în așa fel, încât să dea impresia că auzi pentru prima dată lucrurile despre care vorbește. Este foarte important, este chiar artă, această capacitate de a formula cu totul altfel lucruri demult știute.

Noua perspectivă pe care o aduce, perspectiva spațiului, înnoiește și vechi principii, cum ar fi celebrele unități (de timp, loc și acțiune) teoretizate de Aristotel. Este bine pornită demonstrația că cele trei unități aristotelice aparțin epocii de aur a teatrului european, epoca armoniei dintre text și spectacol. „Modelul aristotelic impunea o compatibilitate de fond între un tip de scriitură și un tip de discurs scenic”, spune, foarte interesant, Octavian Saiu, dar parcă ai fi vrut să continue.

Oricum, este o aventură seducătoare să-l urmărești pe Octavian Saiu citind cu cartea în stânga și gândind autonom pe caietul din dreapta. De regulă, orice lectură aprofundată te umilește, te constrânge, te subjugă, încât cu greu te mai poți elibera și asta abia după ani de reflexie. La Octavian Saiu, ai impresia că lectura și eliberarea de lectură se petrec simultan.

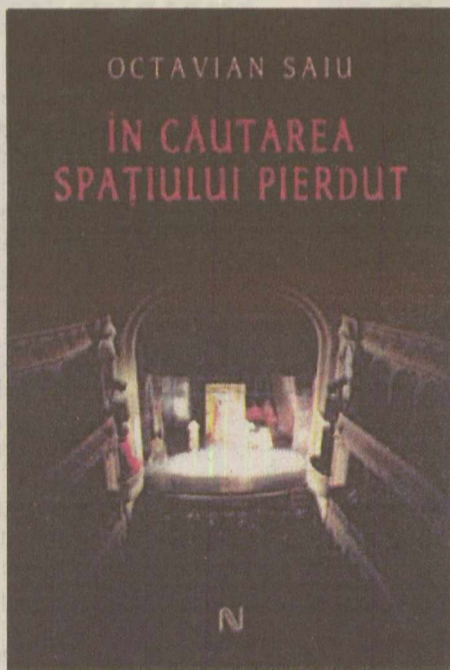
„Spațiul textului” este oricum obsesia demonstrației. Autorul o aplică pe dramaturgia lui Heiner Müller. „Pentru a-l putea înțelege pe Heiner Müller e nevoie de spațiul căruia el i-a aparținut în mod organic și exemplar, spațiul istoric al comunismului în care valorile umane au fost reduse la absurd și în care omul a devenit un yes-man în mecanismul defect al istoriei.” Vi se pare cumva că această descriere este cea mai cuprinzătoare pentru parafrazele shakespeariane ale lui Heiner Müller? Mie nu. Este și ce spune Octavian Saiu, dar și ceva în plus. Dar, faptul că, la Müller, textul este spectacolul însuși este un raționament profitabil pentru fiecare dintre marile opere dramatice ale lumii. Uneori, piesele de teatru sunt atât de bine închegate, încât păstrează un spațiu spiritual inalienabil. Îmi amintesc de un spectacol

cu **Săptămâna luminată** de Mihai Săulescu făcut la Cluj-Napoca, de Mihai Măniuțiu, ca un oratoriu diabolic, fără cuvinte. Poate tocmai pentru că era fără cuvinte spectacolul păstra umbra lor inalienabilă.

Ceea ce pare foarte clar încă de la primele rânduri este stilul identic cu al lui Georges Banu, solemn și penetrant, ușor de imitat și la fel de lesne de identificat inclusiv acel „căci” pe care criticul de la Paris îl folosește cam imprudent în loc de „pentru că” sau „fiindcă”.

Sigur, oricât de abundent ar fi limbajul lui Octavian Saiu și oricât de avântat discursul, nu ne

poate convinge de temeinicia artistică a spectacolului cu **Trei surori** de Cehov, pus în scenă de Radu Afrim. Lui Saiu i se pare că nici un loc nu era mai potrivit pentru acest spectacol decât sala barocă de la Odeon. „Contrastul între eleganța sălii și nebulia ireverențioasă propusă de un regizor care măcelărea la sânge un text devenit clasic era însuși miezul experienței.” Nu este deloc un bun exemplu de relație cu spațiul pentru că spectacolul evocat nu a fost croit pentru Odeon, ci pentru Teatrul Maghiar din Sfântu Gheorghe, a cărui sală nu are absolut nimic comun cu aceea din București. Dar, cum Radu Afrim a recidivat cu „măcelărirea la sânge”, nu mai știm care este „miezul experienței”. Este vorba, probabil, despre „miezul experimentului”. În fond, atitudinea lui Radu Afrim, în aceste cazuri în care se ia la harță cu autorii, nu este artistică, ci critică. De aceea cred că, de cele mai multe ori, „măcelarul Afrim” ne-ar da satisfacții mai mari dacă ar scrie eseuri despre **Trei surori**, **Jocul de-a vacanța** și altele, decât silindu-ne să căscăm gura la ineptiile de pe scenă. Personal îi pot oferi un spațiu confortabil în revista **Drama** dacă insistă să între în relație de măcelărie cu marii autori. Nu în aceste cazuri este artist Radu Afrim, ci în altele, unde „miezul experimentului” a dispărut făcând loc artei.

O TEZĂ

CĂLIN STĂNCULESCU

Puțini dintre spectatorii de film își mai amintesc excepționalele documentare de artă semnate de regizoarea Nina Behar între anii 1957 și 1973. „Luchian” - 1957, „Muzeul Satului” - 1963, „Universuri picturale” - 1965, „Și multă, multă fantezie” - 1965, „Pictorul Ghiață” - 1966, „A privi un tablou” - 1972, „Petrașcu” - 1973 sunt câteva dintre titlurile care au dat măsura unei deosebite sensibilități față de lumea artelor frumoase investigate cu pasiunea unui împătimit al psihologiei creației. Autoarea a peste 30 de filme documentare, dintre care 27 despre artă, regizoarea Nina Behar a avut de înfruntat rigorile cenzurii comuniste care i-a modificat ultimele filme „**Cinci pictori contemporani**” și „**Simeze**”, fapt ce i-a determinat hotărârea de a emigra. Aflată în Franța din 1979, regizoarea susține în 1982 teza de doctorat „**Filmul despre artă, artă despre artă**” la Universitatea Paris I, sub îndrumarea profesorilor Jacques Goimard și Marc Le Bot.

Teza doamnei Nina Behar - care ne-a părăsit cu puțin timp înainte de evenimentele din decembrie 1989 - a apărut în traducerea semnată de Aneli Anastasiu și Eva Sârbu, cu prefața criticului și istoricului de artă Dorana Coșoveanu la UNATC Press, cu sprijinul Editurii Video și a regizorului Laurențiu Damian.

Lucrare fundamentală ce îmbogățește teoria filmului documentar, teza regizoarei Nina Behar aprofundează concepte, investighează tehnici, face inventarul genurilor aferente, panoramează asupra definițiilor pentru a elabora concluzii perfect documentate, perene, utile și astăzi oricărui filmolog, istoric al filmului, critic sau doar aspirant la categor

Nina Behar
**FILMUL DESPRE ARTĂ,
ARTĂ DESPRE ARTĂ**

UNATC Press 2009

Mai mult, autoarea se apleacă analitic și asupra prejudecăților ce planează asupra domeniului cercetat, neostenind la a detalia evocând ostilitatea criticilor și istoricilor ce contestă legitimitatea genului, superficialitatea culturii spectatorilor sau „superioritatea” agresivă a regizorilor, sceptici față de gama posibilităților de expresie cuprinsă în genul ilustrat cu virtuozitate de nume ca Alain Resnais, Luciano Emmer, Carlo Vallerbo, Frederic Rossif, Henri Georges Clouzot sau Andre Delvaux.

Autoarea face și un istoric al clasificărilor genului, subliniind paralelismele mai multor autori J.P. Hodin, F. Bolen, F. Porcile, L. Venturi, P. Francastel - dar și infinitatea formulor abordate de cinești de la expozeuri istorice la rechizorii - „Guernica” - , de la

reconstituiri biografice la documentare spirituale, de la filme ce-l arată pe artist la lucru, oferindu-i ocazia explicării operei - „Maillol”, „Matisse”, „Leger” - , la filme în care opera de artă este subordonată scenariului și tratată ca un simplu accesoriu decorativ - „Dreams that money can buy” de Hans Richter sau „Fantasia” de Walt Disney.

În raporturile privilegiate pe care cinematograful le are cu pictura, autoarea face apel la unul dintre cei mai ascultați teoreticieni ai artei a șaptea Andre Bazin. Relația dintre cele două arte este sintetizată de Bazin prin „opozitia dintre metafizica ramei și cea a ecranului”, dar, în același timp, filmul despre artă este capabil să identifice formele, relațiile lor reciproce ca evenimente, să caracterizeze motive artistice, să desprindă semnificația primară și naturală a operei. La un al doilea nivel, filmul despre artă este capabil să pună în relații motive și compoziții cu teme sau concepte, să identifice, deci, imaginile, poveștile și alegoriile pentru a surprinde semnificațiile secundare sau convenționale.

În bună măsură, dar fără a afecta conținutul ideatic sau forța argumentației, teza doamnei Nina Behar este încă parțial subordonată maeștrilor structuralismului și emulilor lor, de care Parisul universitar nu ducea deloc lipsă în anii '80. Referințele sunt însă ponderat economice, zelul teoretizant este temperat de reflecții echilibrate, concluziile sugerând inutilitatea unor hiperabstracțiuni. Formula concluzivă - „filmul de artă este o operă de gradul doi”, aparține aceluiași clasic Andre Bazin, autoarea oferindu-ne în schimb un itinerar spiritual de mare finețe în domeniul documentarului, în domeniul unor mijloace de expresie subordonate valorificării dialogului între arte.

Notele tezei, biofilmografia autoarei, bibliografia și indexul filmelor citate completează o lucrare de referință, apărută în excelente condiții grafice - supervizare și coordonare Aura Puran și Ana Marin Constantinescu.

Farfuria de la Roswell și extraterestru din Brădiceni

HORIA GÂRBEA

FLORIN MANOLESCU, *Mentaliștii*, Editura Cartea Românească, proză

De la Florin Manolescu sîntem obișnuiți să primim cărți neobișnuite și aceasta e una dintre ele. Chiar dacă volumul, subintitulat **Alte nouă povestiri incredibile** face prin asta aluzie la un volum anterior, apărut în 2002. Povestirile relaxate, ingenioase și, pînă la urmă, fantastice ale lui Florin Manolescu se înscriu într-o serie relativ scurtă de realizări literare foarte plăcute lecturii și care au fost semnate prin ani de Al. George, Radu Albala și Ov. S. Crohmălniceanu. Cu **Istoriile insolite** ale ultimului, volumul lui Florin Manolescu seamănă cel mai mult. Cu diferența că la acela predomină nota de anticipație științifică, iar la Florin Manolescu, aerul este retro și insolitul se produce mai puțin la nivel tehnic și mai mult la cel mental. Povestirile pot fi luate și ca niște parodii sau actualizări ale unor maeștri ai anticipației precum Jules Verne și H.G. Wells, studiați la momentul potrivit (1980) de autorul nostru în volumul de plăcută memorie **Literatura SF**. În carte apar și personaje recurente: Albertus Jochenko, un fel de deghizare a autorului, și motanul său vorbitor, domnul Motaș, ce ar trebui numit cu accent pe ultima silabă, făcînd o prescurtare de la diminutivul „mot(ă)naș”. Ei doi se joacă de-a Sherlock Holmes și Dr. Watson. Florin Manolescu realizează o fugă pe claviatură prin timpurile povestirilor și prin istorie însăși, sărind din secolul XIX (cînd Turnul Eiffel e înălțat la... Berlin) la pisicuța de angora cunoscută de dl. Motaș în casa

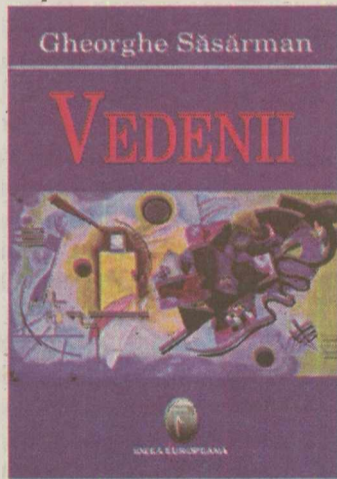
marelui actor Radu Beligan și de la o finală de Cupă Davis Austria-România de prin 1912 la „tov. Academician” Al. Graur și diferența de pronunție între limbile română și „moldovenească”. După istoria paralelă și incredibilă a lui F. Manolescu, la începutul secolului XX, vehiculele „mai ușoare ca aerul” tip Zeppelin ar fi cîștigat bătălia cu cele mai grele, de tip avion. O posibilă explicație apare în **O poveste de Crăciun** în care un „mentalist” remarcabil, criptograf de elită, îi trimite lui Albertus Jochenko o scrisoare cifrată, precum obișnuiau ei să își scrie în liceu, dar la care cifrul se află într-o carte mult ulterioară scrierii scrisorii: **Carte de vise** de Leonid Dimov. Participînd la descifrarea mesajelor germane, în Anglia, în timpul ultimului război, Tiberiu ar fi avut acces la aplicarea teoriei după care timpul e curb și fiecare punct își atinge viitorul. Dar, sigur, la călătoria în timp, revenirea nu se mai face pe același traseu, ci, aș

spune eu, pe o buclă histeresis. Încît la retrăirea istoriei lucrurile pot să pice oarecum diferit și România să ajungă în finala Cupei Davis cu 60 de ani mai devreme, iar turnul lui Gustave Eiffel să răsără la Berlin ori chiar la București! Cu astfel de teorii inteligente și delectabile, cu o scriitură excelentă și mai ales cu un umor de cea mai fină calitate, povestirile lui Florin Manolescu seduc cititorul care nu mai poate face decît să aștepte nerăbdător seria următoare. Să sperăm că va urma curînd.

GHEORGHE SĂSĂRMAN, *Vedenii, Ideea Europeană, povestiri*

Sub un titlu cu nuanțe interbelice, Gheorghe Săsărman adună 14 povestiri scurte, unele reduse la dimensiunea unei schițe. Autorul a emigrat de mulți ani în Germania și aceasta explică faptul că unele dintre acțiuni sînt situate în această țară. Altele nu au o localizare precisă în spațiu și timp și nici nu sînt ținute de respectarea unei realități verificabile, ci se deschid către fantastic. Niște modele posibile sînt textele scurte ale lui Dino Buzzati. Există în povestiri, în general, cîte un singur personaj central masculin, de multe ori nenumit, căruia i se întîmplă ceva insolit sau care doar visează ceva, fără a fi sigur că totul e numai un vis, ori se gîndește la o temă anume. Povestirile nu sînt foarte bogate în acțiune, ci multe dintre ele sînt analitice, eseistice,

psihologice. Rămîn memorabile cel puțin două texte, plasate la începutul volumului. Primul, **Va-**

rianta balcanică îmbunătățită, este cel mai hazliu al cărții și prezintă o geografie a viitorului cu o

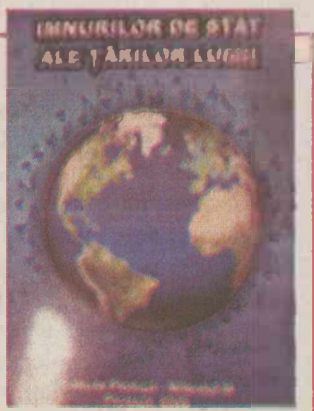
România scindată în mici state belicoase: „Voievodatul Pravoslavnic al Moldovei”, „Scaunele Secuiești”, „Republica Independentă Oltenia”, „Hanatul Islamic Dobrogean”, „Liga Tomitană a Pontului Euxin” etc. Cel de-al doilea text, mai kafkian, intitulat chiar **„Operațiunea K”**, narează implantarea unei coloane de foraj prin mijlocul unui bloc, pentru a extrage, de sub fundația acestuia, petrol. Ce-ar face un cetățean care s-ar trezi că îi trece coloana unei sonde prin apartament? Povestirile lui Gheorghe Săsărman, cele mai multe neliniștitoare și pesimiste, chiar terifiante, se citesc totuși cu bucurie pentru că propun chestiuni inedite și sînt scrise cu talent.

Cristian Petru Bălan e un scriitor americano-român fecund, dedicat proiectelor insolite, de unde prezența sa în această pagină! Este și autorul unui dicționar român-latin cu termeni precum „computer”, „design” etc., al unor cărți despre fenomene paranormale. Enciclopedia de față este însă o lucrare mult mai serioasă și mai atractivă. Mai este însoțită și de un CD cu partituri și ilustrații ale imnurilor respective. Prefața e plină de informație interesantă, densă. De altfel, fiecare imn național are o scurtă istorie care menționează uneori și variantele anterioare, numele compozitorilor și textierilor, felul cum s-a ajuns la imnul de azi. Așa aflăm

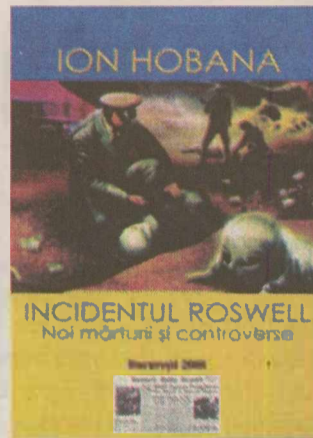
CRISTIAN PETRU BĂLAN
Enciclopedia imnurilor de stat
ale țărilor lumii,
Editura Ploiești - Mileniul III

că în 1852, Costa Rica, neavînd imn de stat, a trebuit să și-l facă pentru că președintele a acreditat ambasadori din SUA și Marea Britanie și nu-i putea primi fără imn. Imnul Cubei a fost adoptat sub dictatorul Batista, dar e atît de frumos că regimul lui Fidel Castro, spre cinstea lui, l-a menținut. Evident că sînt descrise avatarurile

imnului nostru cu menționarea variantei Matei Socor și a „Tricolorului” adaptat în „celeștinca”. Toate textele sînt traduse literal de autorul enciclopediei. Așa, fără muzică, fără încărcătura morală a istoriei și fără ritm sună ca dracul, pînă și „Marseilleza”. Precum: „Cîntă, frate! Cîntă, frate al meu! Căci Libertatea este un imn și că Omul este o certitudine” (imnul republicii Capul Verde, după ce n-a mai avut imn comun cu Guineea-Bissau). Remarcabil este că Albania are ca imn „Pe-al nostru steag” cu versuri adaptate de Victor Eftimiu. Enciclopedia lui Cristian Petru Bălan e o carte plăcută și ciudată.

ION HOBANA, *Incidentul Roswell*
Nol mărurii și controverse, Editura pentru
Știință S.I.T., reconstituire istorică

Este cunoscută cititorilor, chiar celor mai puțin avizați în materie de SF, competența lui Ion Hobana în domeniul investigațiilor OZN și al literaturii conexe. Aceasta nu se dezminte nici acum, cînd, la peste 50 de ani de la **Incidentul Roswell**, scriitorul reia dosarele acestui moment ciudat al istoriei contemporane. A fost sau n-a fost o prăbușire a unei nave extraterestre cu piloți din altă lume în 1947 la Roswell. Finalul rămîne deschis după trei sute de pagini de argumente, noi mărturii și dovezi, cercetate cu imparțialitate și chiar cu rezervă de

autor. Dacă OZN-ul a căzut într-o zonă pustie și într-o perioadă în care lumea abia se dezmeticea după un uriaș război, intrînd în altul, acum „rece”, am avut ghinionul să nu știm sigur dacă membrii altei civilizații au trecut printre noi. Oricît de ponderată și rezervată este prezentarea, concluzia lui Ion Hobana pare totuși să dea credit variantei neoficiale după care, cu adevărat, o epavă extraterestră cu omuleți cu tot a ajuns în mîinile autorităților americane și că ea n-a fost chiar singura, deși a fost prima. Pentru pasionații domeniului, ca și pentru profani, **Incidentul Roswell** e o carte de luat în seamă și, grație calităților auctoriale, plăcută la lectură.

ION POPESCU-BRĂDICENI, *Cristalizarea hazardului, Napoca Star, critică, Aporiile lui Axios, Napoca Star, poezie, Serile de la Brădiceni, Editura Limes, poezie și multe altele*

Călătorul care se încumetă să treacă prin sudul județului Gorj sau chiar prin Tîrgu-Jiu nu va putea să-și continue drumul decît încărcat cu o paporniță de volume recente semnate sau măcar editate de Ion Popescu-Brădiceni. Autor total și enciclopedic într-un secol care a consacrat specializarea strictă, I.P.-B. face figură de extraterestru cu zecile de volume în care ba scrie poezie, ba o comentează, ba o îngrijește. El organizează și **Serile de la Brădiceni**, un festival liric; este un om al dialogului, dar și al monologului și i se pare că a identificat o categorie istoric-literară numită transmodernism, în care intră cam tot ce se scrie în ziua de azi. În tezele sale se sprijină pe numeroase citate din cele mai diferite categorii de lucrări de teoria literaturii și nu numai, operînd „transdisciplinar” și chiar „transistoric”. Astfel, extraterestru din Brădiceni îi convoacă transvaloric, sub genericul „specialiști redutabili”, pe Nicolae Manolescu și E. Simion, pe Ștefan Popenici, C. Bărboi, Tiberiu Rudică, Ion Dafinoiu ș.a. Evident, eseul propriu transcende experiența celor citați. În ceea ce privește poezia, Ion Popescu-Brădiceni e uneori tradiționalist, cîntînd în terține sonore serile de la Brădiceni fără a uita de transmodernism: „*Eminescu și Argezi. Lor/ le închin cu drag și-această odă./ Arta-i sacrificiu, straniu dor/ de nemărginire și metodă./ Serile la Brădiceni mi-s grai/ transmodern și-aici în Tîrg, și-n Rai*”. Alteori, scriitorul devine aforistic: „*Forma fixă a omizii/ nu e totuna/ cu forma fixă a fluturelui*”. Desigur, „forma fixă, în cele din urmă, se pierde”. Magul din Brădiceni nu omite metrul popular în, de pildă, o **Doină orfică**: „*Frunză-n dungă/ să m-ajungă/ moartea-n vale/ vrei matală?*”. Ei, cum să vreau? Între numeroșii Popești ai literaturii române, Brădiceni este și va rămîne unic!

GHEORGHE PĂRJA
Călătoria îngerului prin Nord,
Ed. Proema, istorie literară

Volumul relatează două călătorii ale lui Nichita Stănescu în Maramureș, în 1979 și 1980, adunînd evocări ale momentului, articole de atunci, poeme dictate de „înger”, interviuri cu diferiți scriitori despre Nichita Stănescu etc. Un volum pios, ca multe altele similare, dedicate poetului.

NOCTURNE

Schema lui Scorțea

STELIAN TĂBĂRAȘ

La școală îmi plăceau fizica și chimia la modul umanist. Când pricepeam că un fenomen e foarte important pentru „trăit”, meditam zile și săptămâni asupra lui, mergând pe coasta împădurită către cabana Piscul Căinelui, pe unde era drumul meu dinspre școală spre casă. Mă întrebam, de pildă: cum să nu existe culorile, ci doar niște unde din seriile spectrale? O emanație energetică să însemne roșu, alta verde, și tot așa? Asemenea întrebări erau în legătură și cu problema „gravă” care mă frământa: posibilitatea trecerii timpului în spațiu și invers. Pe atunci, teoriile lui Einstein erau în vogă și profesorul meu de fizică, Scorțea, știa toate noutățile.

Scorțea era un teolog răspopit, autodidact pasionat, cu o asemenea pregătire, încât își medita la matematică, fizică și chimie colegii profesori abia ieșiți de pe băncile Universității. Ochelariști cu multe dioptrii, avea o mustață tunsă, care-i accentua zâmbetul aproape șiret. Mi-am zis: el trebuie că știe multe, fiind nu numai fizician, dar și teolog. Dar, la o lecție despre măsurarea temperaturii lichidelor, după ce făcusem ecuații calorice, am sărit indignat: „Păi, când măsoară un lichid, nu se produce o ecuație? Și temperatura lichidului în care introducem termometrul trebuie să scadă, pentru a o egala pe cea a termometrului.” Mi-a pus mâna pe cap și a zis: „Măi, băiete, măi...” Din ziua aceea avea să-mi vorbească doar cu Dumneavoastră. Respectul reciproc a ajuns până acolo, încât mă invita la el acasă (nu avea copii). Așa am observat pe un perete „schema lui Scorțea”, un fel de hartă desenată de el - proiect de construcție pentru un labirint. Era o hârtie veche, purtată, cu tăieturi și cute, cum fac uneori bancnotele foarte uzate. Mi-a explicat: „Labirintul se bazează pe niște iluzii de memorie a geometriei. Unghiurile cărărilor care-l traversează par drepte, dar în realitate sunt ori micșorate, ori crescute cu unul sau două grade”.

Scorțea întemeiase un cerc de fizică la care participau câțiva colegi, deja cu performanțe constructive. Alcătuiseră singuri, care un telgraf, care o sonerie, unii chiar un radio cu galenă. Spectaculos! Azi, asemenea îndemânări au pierit, atât ca preocupare, cât și ca necesitate practică. Nu se mai repară ceasuri, doar se pun baterii, nu se mai drege aparatura electronică, sunt doar înlocuite module ori ansambluri întregi.

La explicarea labirintului, Scorțea mi-a spus că acesta înseamnă o infinitate de sensuri în univers, care arareori te lasă să le descifrezi ușor. Iată greșeala cea tristă a drumurilor omenirii: „N-am apucat-o pe calea cea bună. Asta vor fi voi să spună basmele, în înțelepciunea lor: Dacă o iei la dreapta, atunci..., dacă o iei la stânga, atunci...”. Mi-a dăruit mie „schema”, spunându-mi că ea fusese făcută la comandă pe front, pentru un sublocotenent care voia chiar să construiască un labirint unde va moșia lui. Acela a căzut însă în lupte. Scorțea însuși l-a îngropat creștinește - era, pe atunci, preot militar; mai păstra încă, într-o ladă, icoana de campanie, o Biblie roasă pe la colțuri, o cădelniță și toate cele.

Când, înaintea absolvirii liceului, am primit în dar acea „schemă”, mi s-a părut un trofeu, o ofrandă - pe care o păstrez și astăzi. Nu știam că avea să declanșeze adevărate aventuri în viața mea. Prin 1990, când abia

scăpasem de dictatură, ne făceam toți tot felul de planuri de „întreprinzători”. Așa am cunoscut un evreu italian care ar fi vrut să-i fiu asociat la o editură și librărie pe care voia să le înființeze în București. Vizitându-mă și văzând „schema lui Scorțea” atârnată pe perete a fost atât de uimit, încât mi-a promis că va reveni în curând și-mi va aduce ceva foarte important. Această revedere a avut într-adevăr loc: mi-a adus o cutiuță de bronz ca un port-țigaret sau o pudrieră, pe a cărei copertă scria IOANNES AEDIFICATOR MAXIMUS, iar pe coperta a patra, Anno Domini NCCCXXVIII. Va să zică, 1328. În interior se „răsfăța”, gravată... „schema” lui Scorțea!!! Mi-a spus proveniența cutiuței: pe timpul „purificării de evrei” a insulei Rhodos, guvernatorul Cesare Maria de Vecchi (guvernator fascist al insulelor din Marea Egee, unde a promovat limba italiană ca limbă de stat - a fost și senator, și primul ambasador la Vatican după concordatul din 1929) era mai rasist decât însuși Mussolini. Tatăl amicului meu fusese imobilizat pe loc într-un detașament de muncă forțată, la refacerea palatului Marilor Maeștri Ioanniți din Rhodos. (Ceea ce nu înseamnă că până la urmă n-a avut parte și de lagăr). Acolo, la munca forțată, nivelând niște dâmburi, săpătorii au descoperit de-a dreapta și de-a stânga porții niște morminte cu lespezi și inscripții. Bănuind că ar putea ascunde comori, au decis să le desfacă și,

printr-o anterioară tragere la sorți, să împartă eventualele avari. În mormântul lui AEDIFICATOR MAXIMUS nu au găsit decât acea cutiuță, care îi revenise tatălui amicului meu. După ce s-a întors în Italia, din lagăr, a hotărât să plece din nou în Rhodos, luând cu el și niște fotografii ale cutiuței, pe care o bănuia o „cheie” pentru comorile din Palat. Singura lui cunoștință din insulă era un bijutier, cu o mică firmă numită „Freddy d'Oro”. De acolo, din Rhodos, nu s-a mai întors niciodată. Amicul meu își căutase în zadar tatăl, nimeni nu mai știa nimic despre el; nu-i rămânea decât să presupună că fusese ucis.

Cine își imagina că peste vreo zece ani aveam să ajung eu însumi în Rhodos, având la mine și „schema lui Scorțea” - pe care o identificasem și în cutiuța gravată. Cutrierând insula, furnicar multinațional, nu am găsit nicăieri firma „Freddy d'Oro”, dar în fața vitrinei unui aurar am rămas stupefiat: la loc de cinste era expusă... o cutiuță, la scară mică, identică celei găsite în mâna lui Maximus Aedificator. Am intrat, întrebând patronul dacă a auzit despre firma pe care o căutam. Am aflat că Freddy murise de câțiva ani, dar acest lucru nu mi-a șters curiozitatea. Am revenit în anul următor, ducând cu mine un aparat de telemetrie, cu care am început să măsoar, la Palatul Maeștrilor, unghiurile construcției. Toate scădeau, de la o latură la alta. „Schema lui Scorțea” era însăși hărta Palatului Maeștrilor!

I-am telefonat prietenului meu din Italia, care a obținut aprobări de la poliție să cerceteze palatul din toate unghiurile. Presupunea că tatăl său fusese ucis pentru că știuse secretul unor eventuale ascunzișuri din labirint și că acolo trebuia să-i caute scheletul. Acesta a fost începutul nuvelei scrise de mine ulterior, **Hieroglifa hazardului**, în care am continuat, în imaginație, acele căutări care n-au putut fi desăvârșite în realitate.

Televiziunea se cunoaște de dimineață

ANA-MARIA NISTOR

Teoretic vorbind, matinalul e vârful de lance al unui post TV. De multe ori, în România cel puțin, audiențele au depins de primul click al telecomenzii, adică de emisiunile de dimineață, care au tras după ele, în virtutea unei exemplare inerții, programul întregii zile. Desigur, lucrurile se schimbă la știrile de seara, dar până acolo e cale lungă, de multe ceasuri și destule calupuri de publicitate. În anii '90 matinalul a lansat și confirmat oameni de televiziune, precum Florin Călinescu, Teo Trandafir, Mircea Badea, avea ratinguri colosale, egale azi doar de unele telenovele și de meciurile de fotbal, în fine, a consacrat televiziuni, ca în cazul PRO TV sau Tele7 abc. Acum e una dintre puținele emisiuni care are audiență generală, adică se pot uita și puștani sub 12 ani, e primul brief al știrilor zilei și ar trebui să fie acel *captatio* care să mă facă să mă atașez, măcar la cafea, de postul respectiv. Asta pe hârtie. În realitate, matinalul e făcut atât de bine după chipul și năravurile televiziunii mamă, încât nici nu mai e nevoie să-l urmărești. Stai cu ochii închiși și știi care va fi materialul următor, fără să fii surprins o secundă, poți să scrii deja tu scenariul și apoi să aștepti să treci pe la caserie. Concurența - fosta-i, lele, cât ai fost - e preistorie, bătălia are loc acum între oameni care pot sau nu să se trezească foarte devreme. Efortul nu e deloc vizibil pentru cei de la PRO TV, care rămân, la acest capitol, adevărați profesioniști. *Fresh*, zâmbitori, își respectă la secundă formatul, cu toate schimbările necesare. Dacă mă gândesc la conținut, ei bine, ferțiți-vă de matinal! Nu doar că vă trezește pe loc și iremediabil, emisiunea are un efect la care nici ONU nu ajunge în ani și sute de campanii. Celor de la PRO le iese însă, zilnic, în câteva minute. Matinalul e, de fapt, o cremă a știrilor pline de nenorociri, măceluri, copii maltratați, accidente absurde care, servite la prima oră, te fac să lași deoparte toate micile tale încercări să găsești o soluție și apoi să meditezi profund la pro-

blemele omenirii și soarta ființelor de pretutindeni. Dușul rece, aplicat în trei ore de emisie, e alternat, pe alocuri, de horoscopul cu veterana Neti Sandu (nu luați în serios ce spune, e de bine, oricum, pentru toată lumea) și de meteo cu Florin Busuioc, alias Busu. Actorul, destul de încercat în ani de schimbările din PRO, își păstrează o prospețime a sa, un fel de istețime moromețiană care-l ajută să baletze printre coduri galbene și carnații pe șosea. Știrile sportive sunt exact aceleași din seara precedentă, de la ora 19, așa că nu mai insist și schimb canalul.

TV PLANET

Numele emisiunii de pe TVR 1 este de un fantastic umor involuntar. Se cheamă **Trezirea la apel** și rareori dormi mai bine la televizor. Poate cursele de formula 1 cu zumzăitul lor egal și vocea domoală a comentatorului să aibă un efect mai puternic de somnifer. La postul național, întâi de toate, studioul se vrea să fie un fel de living în culori vesele, dar și un spațiu familiar, cald. Da, seamănă cu cele din alte zeci de emisiuni, ceea ce-mi confirmă faptul că oamenii aceia, pe care-i știu demult, sunt neclintiți, la postul lor. Conținutul sărac, tras de păr în două ore, face ca apelul promis să nu fie posibil și, deci, nici trezirea. Dar ce fac cei doi prezentatori de le iese atât de bine ațipirea de dimineață? În mare parte, și Mihai Cioceanu (om de radio și TV cu ceva vechime, zice-se), și Anca Artimon (absolventă de Actorie!) stau cu nasul în laptop și citesc mailuri primite de la telespectatori. Desigur, toate sunt laudative, în dulcele stil teverist, desigur, toate vor la schimb câte ceva din ceea ce se găsește prin studio: o cârtică, un DVD, un joc pentru ăla micu'. Sunteți cei mai tari, vă pupăm!

La 710, pe B1 TV, dau (surpriză!) de un alt actor însoțit de o fătucă, una dintre acelea care bruiază constant. E de

bine totuși, îmi zic, poate scăpăm de maidanezele devenite vedete peste noapte. Asta și dacă televiziunea ajută, în cazul de față nu prea. Un studio mic, un fel de semigarsonieră unde se înghesuie la o măsuță prezentatori, ziare, laptop și câte un invitat rătăcit, convins cu greu să vină atât de devreme la o emisiune fără audiență. Degeaba Alexandru Conovaru e spumos și încearcă, din nimic, să facă un matinal coerent, cu alură proprie, degeaba ai un subiect gras precum Michael Jackson, pe marginea căruia vii cu opinii. Dacă materialele puse la dispoziție de canalul TV sun puține, ieftine și banale, dacă totul îți dă senzația de încropit, întreaga emisie va fi un produs second-hand. Conovaru dă-ți demisia și fugi la alt post!

Uite, de pildă, la Antena 1, unde, fie că ne place sau nu **Neața cu Răzvan și Dani** rămâne în topul audiențelor și pe lista premiilor A.P.T.R. Ne énervează deseori Daniel Crudu, ne scoate din pepeni agresivitatea de puști obrazni a lui Dani Oțil, strâmbăm din nas la muzica lăutărească p inima goală și totuși ne uităm. Emisiunea are ritm, umo transmisii din țară și un bucătar care gătește în direct. E multe ori se cântă live, uneori sunt invitate bandu numeroase pentru că studioul e suficient de mare, aerisit tehnicul funcționează bine, cablând și decablând la tir instrumentele. Nu se face politică la **Neața** și, fapt important, emisiunea nu pare un chin pentru nimeni, operator cablagii sau prezentatori. Telespectatorului nu-i pasă oboseala acumulată din toamna trecută, de faptul că ești picioare de la 4 a.m. sau că ai guturai. Asta e o lecție care, dacă oamenii de televiziune ar învăța-o, le-am trece vederea multe stângăcii. Până atunci, dragilor, mergeți și odihniți că sigur sunteți epuizați după un amărât de seze De săptămâna viitoare începe grila de vară, mi-e teamă alți obosiți, apoi din toamnă iarăși voi. Somn ușor România, oriunde m-aș afla!

Resemnarea la români

PETRE RĂU

Sunt tentat să nu-i mai cred pe cei care ne vorbesc despre spiritul românesc căruia i se potrivește ca o mânășă creștinismul (de fapt, ortodoxismul), la starea în care ne aflăm noi. În **Sensul vieții, al morții și al suferinței în mileniul III**, autorul Dan Puric tocmai asta vrea să demonstreze. Că în matricea sufletească a poporului român atitudinea față de moarte este una blândă, de resemnare și împăcare cu moartea.

Credința în nemurire a dacilor, liniștea „în fața morții” sunt știute. Din acest punct de vedere s-ar putea spune, așa cum sugerează și Dan Puric, că atunci când a venit peste noi creștinismul, ne-a găsit aproape pregătiți sufletește. Dar a luminat creștinismul acest popor, ce a adus el bun?

Așa cum spunea părintele Dumitru Stăniloae, creștinismul românesc, instaurat pașnic, a fost unul de dor și de taină. Remarca de bun-simț a marelui om de spirit, în care eu personal cred, nu mă poate opri însă să nu observ că această latură „de dor și de taină” a creștinismului întronat pe meleagurile noastre nu prea a fost comună și altor popoare. S-ar putea zice că poporul român a apărut în istorie în paralel și chiar prin simbioză cu creștinismul ortodox. Suprapus, practic, peste teismul solar existent, creștinismul a nătruns mai ales cu sensul său bizantin, lăsând totuși nealutată o parte din componentele religioase ale acestui neam.

Afirmația lui Husserl: „*câtă aparență, atâta ființă*”, invocată în studiul lui Dan Puric, este, într-adevăr, una esențială, dar ea se referă la cu totul altceva decât la viață și la moarte. De aceea, ea nici nu are vreo legătură cu răspunsul țaranului român, cum că „*Viața-i viață, dar și multă nălucire în jur*”, care reflectă aproape exact filozofia românului despre viață. Viața este un chin, ce mai contează restul? Acesta este un prim sens al rostirii pline de încărcătură a țaranului român. Nălucirea, într-o accepțiune mai largă, poate însemna și taină, dar sensul exact este acela că viața nu i se oferă românului dreaptă, așa cum ar vrea-o el, cinstită și curată, așa cum și-ar dori el să fie, ci ca o dezordine perpetuă care îi tulbură des liniștea mult râvnită.

Calitatea de „înțelepciune duiosă” a poporului român este, probabil, adevărată, dar nu cred că are legătură cu împăcarea în fața morții, cu acceptarea acesteia „ca o curgere”. Nu creștinismul a indus această însușire poporului român, ci suferința. Suferința i-a conturat profund atributele de resemnare, de acceptare a vicisitudinilor vieții, uneori ajunse până la lașitate.

Îmi amintesc bine de lecțiile de istorie din școli când mereu era subliniat faptul că acest popor a fost dintotdeauna pașnic, și constatasem chiar și singur că nu prea ne-am implicat, ca națiune, în războaie de cotropire. Poate acestea s-au întâmplat pe vremea traco-dacilor, așa cum atestă azi unele dovezi, dar aproape deloc după ce a venit creștinismul peste noi. În schimb, istoria ne demonstrează că aproape toate celelalte popoare au avut această îndrăzneală, unele chiar au venit peste noi și ne-au cucerit și recucerit sute și sute de ani la rând. Și cu ce ne-am ales? E clar că din asta nu rămâi cu altceva decât cu resemnarea, decât cu filozofia împăcării cu chinul și moartea.

În concepția filozofică a poporului român, pe primul loc este pus sufletul. În spațiul mioritic, moartea este o resemnare, dar cauza acestei resemnări este nu o credință neștrămutată, ci o consecință a chinului prelungit. Să ne referim aici și la faptul că folclorul autohton ne oferă el însuși numeroase argumente categorice în acest sens. La nici un alt popor nu întâlnim atât de pregnant cântecul de dor, de jale, de durere, de haiducie, de înstrăinare, blestemul, bocetul, descântecul, doina ș.a.

În studiul citat, Dan Puric recunoaște că: „Existența poporului român a fost marcată tot timpul de pericolul dispariției sale din istorie”. Din păcate, constatarea că nu groaza i se împărește românului în fața morții, ci o „decență împăcare”, nu reprezintă nimic nou. N-am cum să cred în defetismul românesc, și nici nu pot să pun deoparte argumentele raționale care conduc la o altă concluzie. Disprețul și indiferența sunt caracteristici pe care le vedem clar astăzi, și dacă ele nu s-ar manifesta și nu le-am simți pe propria noastră piele, poate că nici n-am crede că există. Dar cum să nu crezi în aceste „vocații” pe care le vezi, le simți și le trăiești „în direct”?

Însuși finalul bocetului din zona maramureșului citat de

Dan Puric invocă o dovadă a sașietății vieții în suferință a românului: „Că eu lumea mi-am urât / Mi-e dor numai de Mormânt”.

Tocmai am primit de la un prieten care locuiește în Canada câteva din memoriile sale de prin zona Olteniei. Îmi mărturisea că bunica lui, o femeie muncitoare de la țară, săracă de-a binelea și cu mulți copii, în preceasul morții a pus mai întâi mâncarea la foc, apoi a cerut să fie îmbrăcată în straie de moarte.

În aceste coordonate, întrebarea românului „Dacă există viață înainte de moarte” este una aproape firească, ea referindu-se la traiul crud de care are parte în timpul vieții, la chinul vieții, și nu la sublimul ei. Reprezintă, într-adevăr, așa cum observă și autorul studiului, „sensul vieții și al morții” al acestui neam. În mod paradoxal, la români, viața se întunecă și moartea se luminează, și nu invers. Avem, astfel, de-a face cu o înspăimântătoare „inversare ontologică fără precedent la alte popoare”.

Nu pot fi de acord cu cei care susțin ideea că ispita materială nu există la români. În basmul **Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte**, Făt-Frumos cere tatălui său nemurirea în loc de bogăție, dar această solicitare este atât de rară în literatură, atât în cea orală, cât mai ales în cea cultă! Putem oare considera această rugămintă ca pe o cerere ce s-ar putea constitui într-un argument solid pentru a susține o atare însușire a acestui neam, aceea de dezinteres față de tentația materială? Acest atribut nici măcar nu este adevărat, căci simțim cu toții azi cum se manifestă din plin.

Dorința de nemurire a lui Făt-Frumos, deși se dovedește, până la urmă, inutilă, este privită ca „o îndrăzneală creștină, nu o obrăznicie”. Ea poate că are păcatul că este excepție, și nu regulă în tradiția filozofică a acestui neam. Poate nu întâmplător ideea comunistă a egalității impuse în fața tentației materiale mai prinde uneori aripi chiar și azi, mai ales că nu contrazice într-atât de flagrant principiul creștinismului.

Paradoxal, românii nu acceptă nici un conducător, deși asta e ceea ce le-a lipsit cel mai mult de-a lungul unei istorii de două mii de ani. Aventurile transhumanțiale, de pildă, nu aveau nimic în comun cu ideea unui stăpân al omului. De altfel, poți să-i numeri pe degetele de la o singură mână pe conducătorii cu adevărat stimați de acest popor.

Constantin Noica ne-a vorbit despre ieșirea **din Fire în Ființă**, dar să ne amintim că tot el este cel care a observat că la români nu există nici un sinonim pentru cuvântul „devenire”, ceea ce ar echivala cu faptul că niciodată acest neam nu a fost interesat de sensul acestei filozofii, cea a devenirii. Iar sesizarea lui M. Vulcănescu referitoare la faptul că poporul român trăiește esențial în virtualitate și numai în cazuri extreme iese în istorie este și ea un argument în plus pentru ideea resemnării la români.

Celebrul vers eminescian „*Nu credeam să-nvăț a muri vreodată*” poate fi o lecție fundamentală a creștinismului cu privire la învățarea muririi. Dar, prin simpla citare a acestui vers singular, am putea înțelege, într-o accepțiune obișnuită, că avem de-a face cu un țipăt sfâșietor și penetrant, care trimite la o sete de nemurire. Dar nu trebuie uitat sensul întregului poem, **Odă în metru antic**, din care face parte versul. Sensul real este unul plin de simboluri sugestive ale suferinței, ceea ce ar justifica pe deplin și această învățătură a morții. Este o invitație de a medita profund asupra morții, tocmai ca să regăsim adevăratul sens al vieții. Să nu neglijăm și faptul că primul vers din poem a suferit mai multe variante, iar acestea ne-ar putea dezvălui într-un fel semnificația pe care marele poet al românilor a intenționat să o cuprindă.

Dar și acest exemplu se poate constitui, din experiența mărturisită de poet și revelată ca atribut esențial al poporului din care el însuși făcea parte, într-un argument pentru a susține ideea de împăcare în fața morții a românului și acceptarea ei cu prea multă ușurință. De altfel, este mai simplu să întrezești în acest vers substanța acestui argument decât, de pildă, revelația tainei morții drept cale de renaștere în spirit.

Spirituala trudă telurică, dusă până la culmi de suferință, îi trezește românului dorința de abandonare. Când ești tânăr moartea îți se pare atât de departe, încât îți este imposibil să te gândești la ea cu adevărat. Însă pentru un spirit chinuit,

fie el tânăr și plin de vitalitate, viața clădită pe eșafodajul durerilor și loviturilor de tot felul devine derizorie și chiar insuportabilă.

Aș aminti aici și un proverb japonez care spune: „*cine moare înainte de a muri nu mai moare atunci când moare!*”, care face trimitere la aceeași idee. Mulți se retrag din fața suferinței, mai ales când nimic din dulceața vieții nu se întrevede.

Înspre bătrânețe simțim că murim, trăirea în limitele strămte ale cărnii poate deveni absurdă. Moartea începe să pară plină de voluptate, o voluptate din care îți vine să guști, cu toate că asta te face să simți că mori. Conștiința caută un sens morții și începe să se obișnuiască cu ideea esențialității ei. În fața îndoielilor de tot felul devenim conștienți de faptul că propriile vise sau aspirații ne pot aduce în fața morții.

În fine, în același studiu se vorbește și despre faptul că matricea aceasta creștină dezvoltată până în ultima celulă a românului nu s-a grăbit să semneze în istorie, ci să asigure dăinuirea. În plus, există cumva o genă a acestui popor care ne-ar ajuta să reinviem de fiecare dată, precum pasărea Phoenix din cenușă. Argumentul suprem invocat în spiritul acestor idei ar consta, vezi Doamne, tocmai în nenorocirile care s-au abătut asupra noastră prin teroarea comunistă. Nici un cuvânt însă despre faptul că o parte semnificativă a acestui popor a aplaudat așezarea ciumei comuniste pe pământul sfânt al său, a îmbiat-o și i-a conferit chiar grad de statură perfectă. Se uită că au existat trădători și iude peste tot, vreme de cincizeci de ani și nici astăzi călăii de atunci n-au dispărut. Se trece cu vederea faptul că deasupra acestui popor nu a existat atunci un Dumnezeu și nici credincioșii și slujitorii lui n-au fost deloc pe aproape.

România este comparată azi cu un copac uscat care și-a pierdut frunzele. Ne-am liniștit la gândul că cea mai recentă cruzime a omului asupra omului a existat nu numai la noi, ci și în tot ghetoul estic. Ne-am resemnat ușor și am fost îndrumați să iertăm și să nu ne mai aducem aminte.

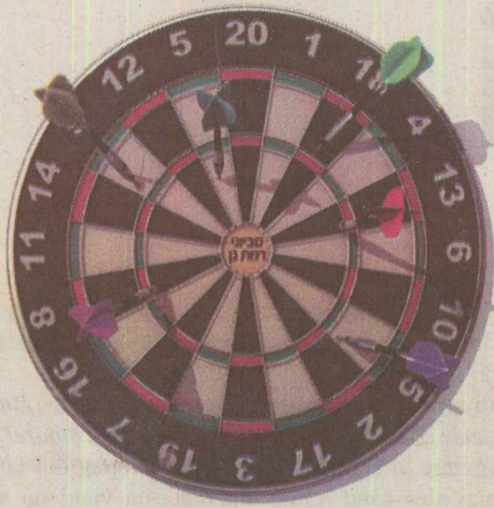
Mântuirea o așteptam și atunci, și acum, de la americani. Ei ar fi trebuit să vină și să ne salveze de propria noastră mutilare trupeză și sufletească. Nu cumva, mai degrabă, în creștinismul nostru estropic, nu este vorba de o fabricare de sensuri, ci de o bulversare a acestora? Sensurile existau, se aflau în noi, ele ne-au fost date demult, dar noi ce-am făcut din ele? Nu cumva țara aceasta este creștinată doar în obiceiuri, în gestică, dar nu și în suflet?

Nu istoria a murit, nu a devenit ea din ce în ce mai violentă, mai arogantă, mai necruțătoare și mai perversă. Istoria doar nu este scrisă. Se trăiește într-o minciună, într-o sfidare, într-un păcat.

Suferința oamenilor s-a mărturisit și s-a ridicat în rugăciuni pure către Dumnezeu și s-ar părea că disperatul apel al românului nu a fost înțeles. În aceste circumstanțe, nu este cumva vina noastră că poate nu suntem chiar creștini adevărați? De unde această nezdruccinată și permanentă afirmație că suntem buni creștini? Dacă nu din trufie și aroganță, atunci din ce? Adevărata credință nu se dezvăluie, nu se mărturisește, nu se strigă în gura mare, ci se practică. Iar aplicarea ei se face în suflet, nu în gesturi și vorbe. Numai cei fără de Dumnezeu ne cer să iertăm, în numele credinței, aproape orice. De fapt, ei pretind să-i iertăm tocmai pe cei care păcătuiesc permanent. Iar noi perpetuăm această trudă fără să ne pese de ce se întâmplă mai departe cu noi.

Este adevărat că sfinții noștri din pușcării n-au fost canonizați, în timp ce milițianul a devenit azi om modern, lepădându-și în grabă haina comunistă pentru una capitalistă. Dar nu prea întâlnești în această țară spirite înalte care să-i învețe cu adevărat pe oamenii de rând cum să fie izbăviți de chinul lor zilnic. Ba, dimpotrivă, omul de rând este trimis către credință oarbă, către supunere, pentru el sunt născocite tot felul de exemple de suferință exemplară, de sacrificiu, de renunțare, și niciodată nu sunt îndemnați la implicare.

Astfel că leaurile preferate de români pentru suferință sunt analgezicele și lamentațiile. Iar resemnarea este o opțiune aproape ideală, chiar și în fața morții. Creștinul român a fost îndrumat să-l roage pe Dumnezeu să măntuiască lumea și pe el. Însă, nu mai degrabă ar trebui să pună umărul la acest efort de încreștinare veritabilă atât de mult hărăzită?

Inchiziția și profesionalismul *second-hand*

● Istoria nu este doar ironică, ci și feroce, uneori, în nedreapta ei indiferență. Doina Cornea și-a dedicat viața luptei împotriva comunismului. În societatea democratică instaurată după căderea diciturii, ea trăiește dintr-o pensie de 1000 de lei, iar alde Gigi Becali, Culiță Tărăță, Dinu Patriciu, Verestoy Atilla, Dan Voiculescu sau Adrian Videanu întorc milioanele de euro cu lopata și nimănui din această țară nu-i crapă obrazul de rușine! ● Prin presa noastră își fac loc tot mai insistent în ultima vreme femeile-comisar. Neștiind să-și facă onest meseria, ele îmbracă ilicit minijupa unui justițiarism populist și greșos, în numele căruia oficiază temeinic pe post de procurori de circumstanță ori, și mai rău, de inchizitori medievali. Urmăriți, de pildă, aparițiile publice ale Oanei Dobre, dacă i-am reținut bine numele, sau ale Danei Grecu și-o să vă cutremurați – de indignare ori de răs, după posibilități. Într-o emisiune de săptămâna trecută, Dana cea *sans peur et sans reproche* a scrâșnit aprig din dantură, s-a încruntat belicos și s-a zbârlit crâncen la un lider de sindicat pentru că acela nu-i putea

oferi supăratei programul (pe ore, minute și secunde) unui *protest spontan* al muncitorilor de la nu mai știu ce Regională C.F.R. din țară. Bietul om încerca să-i explice cu binișorul că nu poate să se hazardeze în anticipări privind desfășurarea unei mișcări spontane, dar logica nu părea a fi punctul forte al gândirii și conduitei gazetărești ale Danei Grecu. Ea o ținea, perseverență și inflexibilă, una și proastă: ori programul acțiunii spontane, ori demisia! Emisiunea se cheamă „*La ordinea zilei*”. Sau, poate, „*La ordinul Danei*”?... ● Din puțul petrolier al filozofiei de viață a lui Andrei Gheorghe: „*Jubirea este un sentiment care apare când ai suficient de mulți bani*”. De-așa iubire să aibă parte în continuare Andrei Gheorghe! (Dacă nu mai țineți minte cine este personajul, bucurați-vă: băiatul merită din plin uitarea dumneavoastră...) ● Ne îmbufnăim aiurea și facem inutil pe ofuscații când străinii ne zgândără orgoliul etnic numindu-ne, fără pic de grijă pentru *political correctness*, țigani. Vizavi de jalnicul spectacol livrat în cursul dezbatărilor din comisia parlamentară de anchetare a ministrului Monica Iacob Ridzi, calificativul „țigănie” este deja un compliment! Dacă așa arată falanga tânără a clasei politice românești din anul de grație 2009 d.H. (și cam așa arată!), s-ar cuveni să cerem scuze domnilor romi pentru faptul că folosim, câteodată, peiorativ numele popular al etniei lor: oamenii nu merită o asemenea jignire! ● Clip publicitar pentru o firmă oarecare de telefonie mobilă: o tipă cu aspect de vampă de cartier se întâlnește cu iubitul

ei. Tânărul îndrăgostit îi dăruiește, conform normelor clasice ale comportamentului cavaleresc, un trandafir roșu (*un simbol al iubirii*, vorba nemuritorului șlagăr) și cei doi intră într-un local. Instant, la masa lor aterizează un amic al tânărului care începe să relateze precipitat faze dintr-un meci de fotbal. Juna pare însă pasionată de alte sporturi, cum ar fi, de exemplu, aruncarea cu privirea în direcția barului unde tronează un macho specializat și el în ocheade zâmbărețe. *Feedback*-ul odată stabilit, parașuta își anunță iubitul că a devenit rezervă și se mută, unduindu-se lasciv, lângă noul titular. Răscolitoarea *story* reprezintă, ați înțeles, desigur, un argument irefutabil, dacă mă pot exprima așa, pentru utilizarea serviciilor companiei X care practică prețuri fără concurență la impulsurile telefonice. Cortina! ● Exemplu luminos de profesionalism media *second-hand* și de gândire managerială made in Băneasa: **Antena 1** o expediază operativ în chip de trimis special peste ocean cu ocazia nefericitului deces al lui Michael Jackson pe Alessandra Stoicesu. De ce? Degeaba! Tot ce a reușit să transmită până acum Ssandra a fost o corespondență de pe o stradă pustie în care spunea că nu poate să transmită nimic (!) și o alta în care făcea cu talent revista presei americane dedicate evenimentului – chestie pe care o putea executa cu egal succes și dacă rămânea, bine mersi, la București. Revenea și mai ieftin... ● Același post, chitit să exploateze publicistic la cei mai înalți parametri cantitativi și calitativi moartea vedetei pop, difuzează furibund în aceste zile un

anunț menit să-i identifice pe spectatorul care a avut norocul să prindă tricoul aruncat în public de Michael Jackson și pe tânăra care a dat buzna pe scenă ca să-și îmbrățișeze idolul cu ocazia concertului de la București. Ca să ce? Să ne împărtășească respectivii impresiile lor culturale covârșitoare și să ne spună ce cotitură majoră au reprezentat acele întâmplări în existența lor efemeră? Ca să smulgă o lacrimă suplimentară telespectatorilor zguduți de dispariția starului îndrăgît? Iertat să fiu, dar treaba asta seamănă ca două picături de apă de ploaie cu imbecilitatea agresivă a reporterilor TV care, la tot felul de dezastre (inundații, accidente soldate cu morți și răniți, catastrofe aeriene, feroviare sau navale, crime mafioase, sinucideri etc.), se calcă îndrăcit pe picioare, solicitând „impresii” de la martori oculari, rude până la gradul patru, cunoștințe apropiate, foști camarazi de stagiou militar obligatoriu (întreg sau cu termen redus), vecini de palier, trecători ocazionali, gură-cască profesioniști și așa mai departe. Foarte departe, până la granița cu ridicolul absolut... ● În ritmul accelerat în care se produce tabloidizarea generală și totală a mass-media românești, tare mă tem că vom ajunge, tiptil-tiptil, la verdictul profetic al huliului Dan Diaconescu Direct: „*În zece ani, toate televiziunile din România vor arăta ca OTV-ul și toate ziarele ca Libertatea*”. La gândul ăsta, simt, împreună cu Fănuș Neagu, că începe să mi se facă un dor nebun de *Scântea*... (Critias)

«

SĂ PLÂNGEM: VIAȚA E FRUMOASĂ!

GELU NEGREA

Vai de capul meu: sunt un sentimental! O mărturisesc coplesit de jenă și privind stingherit în jur, așa cum face omul când descoperă că suferă de o boală rușinoasă. Pentru că, în vremurile noastre dure, pragmatice, indiferente până la granița cu neomenia, a fi sentimental e mai mult decât o infirmitate – e o prostie.

Toată săptămâna trecută, sucărit pe lume, viață și societate, am mestecat cu furie în mine-mi tot felul de gânduri otrăvite, decis să mă dezbrac de caracter și să purced a deversa pamfletar în acest inocent colț de pagină și-voiu defulant al nemulțumirilor, nervilor și frustrărilor acumulate în ani de tăcere autoimpusă în legătură cu o chestie care m-a zgăriat obsesiv aproape pe creieri: românii și turnătorii stahanovistă la Secu. Bănuiesc că nu mai e cazul să precizez că pomirea mi se trăgea de la bălcioteca murdară privitoare la colaborarea cu Securitatea a unor fotbaliști ale căror nume, scandate odinioară în delir pe stadioane, în piețe publice sau în fața televizoarelor alb-negru și (măcar parțial) color de milioane de oameni, se lăbărtează indecente în aceste zile pe prima pagină a ziarelor noastre justițiare și imaculate, mie-mi spui?, în ipostaza de turnători fruntași pe ramură: Gică Popescu, Ladislau Bölöni, Rodion Gorun Cămătaru, Alexandru Boc...

După douăzeci de ani, de mizerie întinsă cu bidinele groase pe toate gardurile aferente spațiului public, după douăzeci de ani de venete politice travestite în principii morale inflexibile, de sulfuroase pseudo-dezvăluiri, dar și de drame autentice, după o îndelungă și perseverent întreținută vânatoare de vrăjitoare eșuată, de la un timp încoace, în dizgrațioase *lamento*-uri fatalist-istorice menite să-i departajeze pe informatorii *noștri* (biete victime ale odiosului regim) de informatorii *lor* (niște bestii comunistoide numai bune de ars pe rugul intransigenței procurorilor în serviciu comandat), după ce, în fine, malaxorul cinic al delațiunilor cele cu voie au fără de voie, amestecase temeinic într-o culpabiliadă *cvasigeneralizată*

genii mari și frunți tembele, vorba poetului, venise, iată, și rîndul fotbalului să-și alinieze combatanții pe redutele eternului război româno-român. Păi, puteam noi să lăsăm vreun petec de realitate mioritică necancerizat de suspiciune și liber de urâtenie și jeg?! Răspuns: nu, nu puteam, nu intră în naturelul nostru identitar și în rețeta autohtonă de fabricație existențială; de 2050 de ani (plus-minus câteva decenii) contemplăm în oglinda sinelui național aceeași imagine: cum am fost, așa rămânem! Purgatoriul etic instrumentat de șamani spirituali încrâncenați în ură, pus în operă de lichelele sprințare și înfățișat naivilor ca unică soluție de însănătoșire a organismului social și-a subțiat treptat armura de protecție, lăsând să se întrevadă, dincolo de aparența bunelor intenții, angrenajele fetide ale unui meschin și deplorabil mecanism de manipulare interesată a opiniei publice.

Vroiam să scriu, așadar, despre toate acestea și despre multe altele *ejusdem farinae*, recurgând la exemplificări sugestive cu cazuri notorii și deplângând, în subsidiar, drama recurentă a unui popor – al nostru – condamnat să-și tot dezvăluie, prin habitatul istoric, unghere umbroase, ce exhală mirosuri pestilențiale. Duminică pe la prânz, însă, o prietenă m-a anunțat că pe TVR1 este (re)programat un film documentar, „*A fost odată în America*”, realizat de Ionel Stoica și dedicat celei mai frumoase expediții sportive la care au luat vreodată parte fotbaliștii tricolori: World Cup 1994, S.U.A.

Înveninat de patimi lăuntrice, într-o primă instanță americanat sardonice: aha, băieții încearcă să dreagă busuiocul fotbalistic național și fonat de recente dezvăluiri din presă – adică, noi suntem fraieri, înghițim gălușca și nu ne prindem la mișcuație! Curiozitatea și pârdașna de nostalgie s-au dovedit, totuși, îndeajuns de puternice pentru a-mi atenua circumstanțiala vehemență și a mă împinge în fața televizorului, chiar și așa, dezabuzat, mefient și contramontat, cum mă găseam. Și secvențele fabuloasei aventuri americane a trupei lui Anghel Iordănescu

(decăzut, vai, în zilele noastre, în parlamentar...) au început să se deruleze prin fața ochilor mei ca un basm frumos dintr-o copilărie uitată. Meciul de debut contra Columbiei pe care Pele o dăduse favorită la câștigarea titlului suprem: 3 – 1 pentru ai noștri, două goluri Florin Răducioiu, capodopera (fot)balistică a lui Hagi, plonjoanele nepămâtenne ale lui Bogdan Stelea... Apoi atât de românescul 1 – 4 din partida cu Elveția în care euforia succesului anterior, în loc să ne înalțe, ne-a turnat plumb în ghetă; jocul cu gazdele, Statele Unite ale Americii (echipă despre care puțin știu că a disputat o semifinală de campionat mondial), golul lui Dan Petrescu din acel stupefiant și imposibil unghi...; optimile cu vicecampiona lumii, Argentina, dubla lui Ilie Dumitrescu, jubi-lația rugătoare a lui Maradona, aflat în tribune, la golul prin care conașionalii săi reduceau halucinantul 3 -1 cu care ai noștri conduceau în repriza secundă...; nebunia sărbătorească revărsată în miez de noapte pe bulevardele Bucureștilor, descătușata horă a bucuriei pe care Capitala o mai trăise doar în decembrie '89...; sferturile de finală cu Suedia, golul lui Răducioiu din prelungiri când doar 5 minute ne mai despărțeau de careul de ași ai fotbalului mondial, norocoasa lovitură de cap a plăvanului Kenneth Anderson din fața unui Florin Prunea anesteziat, penaltiurile la care bravul Dan Petrescu repetă greșeala lui Daniel Timofte din urmă cu 4 ani, șutând aproape de pe loc și ratând, execuția neglijentă a lui Belodedici și lacrimile de copil nedreptățit ale lui Răducioiu prăbușit pe iarba nenorocoasă a unui stadion pe care scria „istorie”...

Am revăzut toate astea într-un crescendo emoțional la temperatura căruia s-a topit întreaga încărcătură negativă a săptămânii precedente, schimonosită de povestiri cu fotbaliști turnători la Securitate și bântuită de fantomele hâde ale unui trecut nebuloș, readuse printre noi de inchizitori cinici și fără Dumnezeu.

Viața e, totuși, frumoasă; trebuie doar să învățăm să ne bucurăm de ea!

«